

METKA FURLAN

NOVI ETIMOLOŠKI SLOVAR SLOVENSKEGA JEZIKA KOT RASTOČI SPLETNI SLOVAR: DODATEK 2018

COBISS: 1.01

[HTTPS://DOI.ORG/10.3986/JZ.V24I2.7102](https://doi.org/10.3986/jz.v24i2.7102)

V prispevku se objavljajo nova gesla, ki bodo ob koncu leta 2018 dodana Novemu etimološkemu slovarju slovenskega jezika kot rastočemu spletnemu slovarju (2017–), dostopnemu na portalu Fran Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša.

Ključne besede: Novi etimološki slovar slovenskega jezika, spletni rastoči slovar, etimološki slovar, etimologija, slovenščina

The New Slovenian Etymological Dictionary as a Growing Online Dictionary: 2018 Additions

This article presents the new headwords that at the end of 2018 will be added to *Novi etimološki slovar slovenskega jezika* (The New Slovenian Etymological Dictionary) as a growing online dictionary (2017–) available at the web portal *Fran* of the Fran Ramovš Institute of the Slovenian Language.

Keywords: *Novi etimološki slovar slovenskega jezika*, growing online dictionary, etymological dictionary, etymology, Slovenian

1 UVOD

Ko je na začetku leta 2014 z letnico 2013 izšel poskusni zvezek Novega etimološkega slovarja slovenskega jezika (Furlan 2013) in so bila leta 2017 njegova gesla pod istim naslovom objavljena na portalu Fran Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša (<https://fran.si/207/nessj-novi-etimoloski-slovar-slovenskega-jezika/>), je bil spletni etimološki slovar zasnovan kot rastoči, njegov obseg pa naj bi se večal v letnih intervalih. V tem prispevku objavljam sveženj novih gesel, ki bodo koncem leta 2018 zaradi drugačnega medija le leksikografsko, tj. formalno preoblikovana pridružena obstoječim 147.¹

Odločitev, da se novi sveženj gesel objavi tudi v klasičnem papirnem mediju, preden bo priključen Novemu etimološkemu slovarju slovenskega jezika kot spletnemu rastočemu slovarju, temelji predvsem na dobro znanem dejstvu, da je papirnati medij v primerjavi s spletnim še vedno najbolj zanesljiv in verodostojen dokument o stanju raziskanosti določene tematike v času svoje prve objave in

Prispevek je nastal v okviru programa P6-0038, ki ga financira ARRS.

1 Število gesel je v spletnem rastočem Novem etimološkem slovarju slovenskega jezika v primerjavi s številom v poskusnem zvezku večje za 1, ker mu je bilo zaradi boljše preglednosti obravnavanega slovenskega gradiva dodano še 1 kazalčno geslo.

tudi nadaljnjih. Papirnati medij dopušča popravke in dopolnila le v obliki ponovnih dopolnjenih in/ali popravljenih izdaj predhodnih dokumentov. To pa omogoča kronološko sledljivost sprememb prvotnega besedila in ne nazadnje spremljanje razvoja strokovnih mnenj. Nasprotno pa imajo spletne objave zaradi možnosti stalnega spreminjanja dokumenta in neohranjanja prvotnega, ki bi omogočal kronološko prepoznavanje sprememb, status začasnega in zato nedokončnega besedila.

Leksikografsko prikazovanje etimološko obravnavanega besedja sledi zasnovi, predstavljeni v poskusnem zvezku, ki zagovarja negnezdnost gesel (Furlan 2013: 61–110). Gesla so nastajala pretežno v januarju 2018, popravljala, izboljševala in dopolnjevala pa so se do konca redakcije teh Jezikoslovnih zapiskov. Od 70 geselskih iztočnic jih 54 v Bezlajevem Etimološkem slovarju slovenskega jezika I–V ni bilo obravnavanih. Med 70 gesli je 18 kazalčnih. Izbor geselskih iztočnic ne sledi posebni sistematiki in je paberkovalnega značaja, odraža pa namen, da se v sodobno etimološko stroko vključi take slovenske besede, ki ali etimološko še niso bile obravnavane ali so bile do sedaj obravnavane v manj ustreznem, praviloma pomensko preširokem kontekstu ali pa je vedenje o njih mogoče danes dopolniti z novim slovenskim in tudi drugim jezikovnim gradivom, kar praviloma omogoča bolj natančno kronologijo njihovega nastanka tudi v etimološkem pogledu.

Novi etimološki slovar slovenskega jezika (= NESSJ) je krovni naslov za temeljne etimološke raziskave slovenskega jezika, ki se v Etimološko-onomastični sekciji Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU izvajajo, odkar je bil dokončan prvi znanstveno zasnovan Etimološki slovar slovenskega jezika I–V (Ljubljana: Mladinska knjiga oz. Založba ZRC, 1976–2007) Franceta Bezlaja (ob njem sva bila avtorja gesel tudi Marko Snoj in Metka Furlan). Edina izvajalka teh del sem Metka Furlan. Trenutno kot obsežnejša naloga od druge polovice 2014. dalje vzporedno z izdelavo paberkovalno izbranih geselskih iztočnic za spletni rastoči etimološki slovar poteka obsežna sistemska obravnava slovenske zoonimske leksike, ki bo v rastoči slovar vključena, ko bo obravnava tega zajetnega tematskega sklopa, ki na sedanji delovni stopnji obsega okoli 7000 različnih slovenskih zoonimov iz knjižnih, narečnih in zgodovinskih virov, v celoti, tudi leksikografsko dokončana.

2 GESELSKI ČLANKI

ardečina → ardičina

ESSJ 0

ardičina

ESSJ 0

ãrdičina interj za izražanje podkrepite trditve, npr. *ardičina!* je *vzkliknil* (gor. – SSKJ), v enaki funkciji tudi **ardečina**; prvo varianto je uporabljal pisatelj Fran Saleški Finžgar (1871–1962), rojen v Doslovčah, prim. *ardičina!* je *zaklel Jaka tako na glas, da se je Francelj spotaknil*, drugo pa prevajalec Janko Moder (1914–2006), rojen v Dolu pri Ljubljani, prim. *Viš ga, še eden. Ardečina!* (Kartoteka SSKJ).

Kletvici sta domači tvorjenki s sufiksom *-ina* v večalno-slabšalni funkciji (tip *dekl-ina* ← *dekle*) iz nepotrjenih sln. kletvic **ardik* in **ardek*, ki sta prvotno pomenili **‘preklet’*.

Isln. **ardik* in **ardek* interj **‘preklet’*.

⇨ bav. avstr. **ardigg* in **ardegg* **‘preklet’*.

⊕ Ker v bav. avstr. obstaja medmet/kletvica *hardegg* ‘preklet’ (WBÖ: I, 321), kar je lahko hipokoristik iz vzklika začudenja in blažje kletvice *hardegāta* (WBÖ: I, 321), in ker v bav. avstr. obstajajo tudi sinonimne variante z vokalnim in konzontanmim vzglasjem tipa *ardegātta*, *hardigātta*, je možno, da sta bav. avstr. **ardigg* in **ardegg* **‘preklet’*, na katera kaže sln. gradivo, hipokoristika iz sicer neevidentiranega vzklika **ardigata*, ki ga posredno potrjuje sln. *ardigata* (► *ardigata*), in potrjenega bav. avstr. *ardegātta* poleg *hardegāta* (Furlan, JZ 24/1, 2018, 135).

Ni verjetno, da bi bila sln. alternacija *-i-* : *-e-* v razmerju *ardičina* : *ardečina* posledica slovenske vokalne redukcije.

► **ardigata**

ardegata → **ardigata**

ESSJ 0

ardigata

ESSJ 0

ārdigāta interj za izražanje podkrepitve trditve, npr. *ardigata*, *pijača bi se pri-legla!* (dial. – SSKJ). Po Kartoteki SSKJ sta kletvico pisno uporabila pisatelj Ferdo Kozak (1894–1957), rojen v Ljubljani, in klasični filolog ter prevajalec Anton Sovre (1885–1963), rojen v Šavni Peči (v občini Hrastnik). K temu sin *ardegata*, ki je bil del besednega zaklada Lovra Kuharja (1893–1950), rojenega v Podgori pri Ravnah na Koroškem, in sin *hardigata*, ki je bil del besednega zaklada pisatelja Smiljana Samca (1912–1995), rojenega v Trstu, prim. *Hardigata - sakramiš! S tabo je res velik križ:* (Kartoteka SSKJ), sredi 60. let prejšnjega stoletja pa jo najdemo tudi v humorističnem časopisu Pavliha, prim. »*Hardigata, kakšne debele svinje imate na Pobrežju!*« *sem pohvalil tamkajšnje svinjerejce, oni so se mi pa smejali:* (Kartoteka SSKJ). Varianto *ordigata* je uporabljal pisatelj Matevž Hace (1910–1979), rojen v Podcerkvi v občini Loški potok, prim. *Lepše je, da naša dva pri vojakih lenarita, kakor pa da bi se kje po nepotrebnem vojskovala, ordigata.* (Kartoteka SSKJ).

Isln. **ardigata*, **ardegata*, **hardigata*, **ordigata* interj, vse v funkciji blažjih kletvic.

⇨ bav. avstr. **ardigātta*, *ardegātta*, *hardigātta*, **ordigātta*, vzklikov začudenja in blažjih kletvic.

Poleg bav. avstr. *ardegātta* in *hardigātta*, ki ju kot predlogi izposoje za sln. knjiž. *ardigata* po WBÖ: I, 321 navaja Reichmayr 2003: 186, obstajajo tudi sinonimne variante *ardagatta*, *hartegatte*, *hardigatti*, *hardegāta* (WBÖ l.c.), ki so bile iz izhodiščnega bav. avstr. **erdegatta* **‘preklet’* kot

pri piscih 20. st. (Kartoteka SSKJ), npr. *Nič drugega ni rekel, kakor svojo običajno kletev »arduš« je izustil, potem se je pa naglo oblekel ...* (SN 26. 5., 1909, XLII/118, 1; vir: dLib.si), in v virih pred 20. st. ni bila zapisana, niti v Pleteršnikovem slovarju ne.

☉ Kletvica je posledica križanja med kletvicama *ãrdigãta*, ki izraža podkrepitev trditve (SSKJ), in *mějdũš/mějdũš*, ki izraža močno podkrepitev trditve (SSKJ): *ãrdigata* × *mejdũš* → *arduš* (Furlan, JZ 24/1, 2018, 133).

► **prmejdũš** ► **ardigata**

blede

ESSJ s.v. *pěsa*

b'lede f pl 'blitva = Beta vulgaris' (primor. – Kartoteka SSKJ); v narečjih: istr. *b'lede* f pl 'blitva, Beta vulgaris' (Boršt (Istra) – Giljanović Diss. 2011: 379), nad. *blěda* f 'isto' (Špehonja 2012¹), *blěda* (Rigoni-Salvino 1999 s.v. *bietola*), ter. *blěda* (Spinozzi Monai 2009: 347), briš. *bleda* (Korenjak 2012), bovš. *bleda* (Benko – Špolad Žuber 2008: 191).

Isln. ftn **b'le:da* f 'Beta vulgaris', navadno rabljeno pluralno (zahodno).

⇐ po dvojni poti. Medtem ko je bil nad., ter., briš. in bovš. ftn izposojen iz furl. *blěde* f 'blitva' (NP), je bil istrski izposojen iz it. ben. predloge *bleda* 'Beta vulgaris', ki je bila evidentirana v Trstu, Miljah in Gradežu (Rosamani 1990; Doria 1987; Bottin 2003) in v drugih sln. in hrv. istrskih krajih, kjer se še govori istrobeneščina, in sicer v Kopru *blěda* (Manzini-Rocchi 1995), Izoli *blěda* (Sau 2009), Hrvatinih *b'lede* (Todorović 2017: 196), Momjanu *bleda* (Filipi – Buršić Giudici 2012: 899), prim. tudi biz. *bleda* (VFDB). Na tem območju je leksem lahko ostanek istrsko-romanskega substrata, toda v slovenskem delu Istre tudi uporabljano sinonimno sln. *b'liedãš* (Škofije), *b'liedãš* (Dekani; oboje Todorović 2017: 196; S. Todorović, ustno), *b'liedãš* (Sveti Anton; Todorović 2018: 219) < **b'le:de-s* in *b'ledãš* (Puče; Todorović l.c.), *b'ledeš* (Padna; Todorović – Koštiãl 2014: 134), *bledesh* (Pucer 2000: 207) s konzonantnim izglasjem kaže na izposojeno iz furl. predloge v pluralni obliki *blědes*, pri čemer je sln. izglasni -š (ob -s) mogoče razložiti z it. ben. posredovanjem. Obe varianti sta bili v sln. sekundarno singularizirani. Varianta *b'ledeš* (Padna) se verjetno pod vplivom sln. subst na -ež hiperkorigirana pojavlja v hrematonimu *Praznik olja in bledeža* (Padna).

Rom. **b'le:da* 'Beta vulgaris' (prim. brez lenizacije it. tosk. *bièta* 'isto' (16. st. – Battisti-Alessio: 514)) < lat. *blēta* (5. st. – Rocchi 1990: 74).

☉ Lat. *blēta* 'Beta vulgaris' je nastalo s križanjem med lat. sin *bēta* 'pesa' (► *pesa*) in *blitum* 'vrsta špinače' (Battisti-Alessio l.c.; Rocchi l.c.). Manj verjetno Skok: I, 164, ki je domneval, da se je ftn fonetično razvil iz dem **bētula* > **bēta*, po premetu lat. *blēta*.

► **blitva**

bledes → **blede**

ESSJ 0

bledeš → blede

ESSJ 0

bonifika

ESSJ 0

bonifika f ‘prekop, izsuševalni kanal’ (briš. – Erzetič 2007).

© Ničto onimizirano v mtpn *Bonifika* f ‘meliorirani predel Kopra med mestnim jedrom in Semedelo’.

Isln. **bo'ni:fika* ‘izsuševanje močvirnatih tal’, sekundarno ‘izsuševalni kanal’ (zahodno); kulturna izposojenka.

⇨ it. *bonifica* ‘izsuševanje močvirnatih tal, melioracija; meliorirano zemljišče’.

© It. *bonifica* ‘izsuševanje močvirnatih tal, melioracija; meliorirano zemljišče’ je deverb od *bonificare* ‘meliorirati, izsuševati’, *b. una palude* ‘izsušiti močvirje’. Zadnji vir je srlat. *bonificāre* ‘delati boljše = izboljševati’ (leta 1289) ← lat. *bonum facere* ‘delati dobro’ (Battisti-Alessio: 559s.).

Sln. knjiž. *bonificirati* -am impf/pf ‘izboljšati tla’, npr. *bonificirati izsušeno močvirje* (SSKJ), je zaradi izglasja -*icirati* izposojeno prek n. *bonifizieren* ‘izboljšati’.

bregniti → brezeti

ESSJ 0

breza¹ESSJ *bréza*

bréza f ‘Betula’ (SSKJ; Pleteršnik); v narečjih: kor. obir. *bréza* (Karničar 1990), nad. *bríeza* (Špehonja 2012¹), cerklj. *b'ri:za* (Kenda-Jež Diss. 2002: *21), *bríza* (Razpet 2006), tolm. *ḅ'ri:za* (Čujec Stres 2010), črnovr. *bríaza* (Tominec 1964), gor. *bré:za* (Kropa – Škofic Diss. 1996: 278), štaj. zgsav. *b'rè:za* (Zadrecka dolina – Weiss 1998), pkm. *b'rè:za* (Gornji Senik – Bajzek Lukač 2009), prleš. *b'rèza* (Rajh 2010).

Ⓣ Kol *brèzje* n ‘brezov gozd’ (SSKJ; Pleteršnik), kor. obir. *brè:zje* ‘isto’ (Karničar 1990), *brîazje* (Podklošter/Arnoldstein – SLA), nad. *brîezje* (Špehonja 2012¹), tolm. *ḅ'ri:zjə* ‘brezovo vejevje; skupina brez’ (Čujec Stres 2010), cerklj. *b'ri:zje* ‘brezov gozd; brezovo šibje’ (Kenda-Jež Diss. 2002: *21), prleš. *brèzjə* (Miklavž pri Ormožu – SLA), *b'rè:zje* ‘skupina brez, brezov gozd’ (Rajh 2010); kol *brèzi:je* n ‘brezovo vejevje’ (prleš. – Rajh 2010) < **brèzi:nje*; kol *brèzovje* n ‘brezov gozd’ (SSKJ; Pleteršnik); dem *brèzica* (Pleteršnik), štaj. zgsav. *b'rè:zəka* (Zadrecka dolina – Weiss 1998) < **brèzika*; bkr. *brèzik* m ‘brezova hosta, brezje’ (Šašelj 1906); denom adj *brèzov*, f -a (SSKJ; Pleteršnik), kor. obir. *bré:zu* (*lè:s*) ‘brezov les’ (Karničar 1990), tolm. *ḅ'ri:azou*, f -awa (Čujec Stres 2010), črnovr. *brîazqwg mêtłq* (Tominec 1964), cerklj. *b'ri:zauc*, f *b'ri:zawa* (Kenda-Jež Diss. 2002: *22), štaj. zgsav. *b'rè:zo*, f -va (Zadrecka dolina – Weiss 1998), pkm. *b'rè:zovə* (Gornji Senik – Bajzek Lukač 2009); subst cerklj. *b'ri:zauc* m ‘brezova šiba za poganjanje volov’ (Kenda-Jež Diss. 2002: *22), *brízauc* ‘brezovec, naprava za tepež’ (Razpet 2006), štaj. zgsav. *b'rè:zoc* ‘bič, spleten iz brezovih šib’ (Zadrecka

dolina – Weiss 1998), prleš. *b'rezofca* 'brezova metla', *b'rezovina* 'brezov les', *b'rezovjak* 'brezov gaj/gozd' (Rajh 2010) (< **brézovnjak*); denom adj *brézast* 'tak, ki je podoben brezi' (Pleteršnik). ①^H 17. st.: *brešou* 'betuleus', *bréšovje* 'betuletum' (Kastelec-Vorenc); 18. st.: *breffe* 'Birkenreihe, betuletum', *brefov* 'von Birken, betuleus', *brefovina* 'Birkenholz, betulea ligna' (Pohlin); *bresje*, *briesje* 'Birkenwald', *bresou*, *bresen* 'Birken-', *bresou liefs* 'Birkenholz', *bresou mozhnik* 'Prügelsuppe', *tepenje*, *pretep*, *otepenje*, *bresovina* 'Birkenholz', 'Birkenwald' (Gutsman).

② 16. st.: *brefa* 'Birckenbaum, betula' (Megiser 1592); 17. st.: *bréfa* 'betula' (Kastelec-Vorenc); 18. st.: *brefa* 'Birkenbaum, betula' (Pohlin), *bresa* 'Birke' (Gutsman).

© Ftn *bréza* je z izpeljankami pogosta tpn osnova, a slovenščina češkega tpn tipa *Lipá* ne potrjuje (Bezljaj 2003: 163), ampak so tpn tipa *Bréza* onimizirana prek kol funkcije tipa r. *on lovil rybu* 'lovil je ribe' (Bezljaj l.c.). O tem podrobneje Bezljaj 1956–1961: I, 86; isti ESSJ: 43; isti 2003: 165, 203; Merku 2006: 51; Šekli 2008: 72; Snój 2009: 79s. Pri identifikaciji izvora homonimnih tpn tipa *Brezno* in *Brezen* (← sln. *bréza* f 'Betula' ali *brézno* n 'prepad') bi bilo treba upoštevati tudi dejstvo, da v slov. svetu ftn ni vedno ap A (glej spodaj).

Psln. ftn **brěza* f 'Betula' (splošno).

- = hrv. *brjěza* 'Betula', srb. *brěza* 'isto', v Vojvodini *bréza* z dem *brézica* (RSGV), mak. *breza*, blg. *brezà* (BER: I, 76), r. *berěza*, ukr. *berěza*, br. *bjaróza*, č. *bříza*, slš. *breza*, p. *brzoza*, dl. *brjaza*, gl. *brěza*;
< **psl.** ftn **běrza* f (ap A)/**berzā* f (blg.) 'Betula' poleg **běrzь* m (ap A) 'Betula' (► *brez*²);

◆ = let. *bērza* 'breza', stnord. *björk* 'isto', stagl. *berc*; psl. **běrzь* = lit. *bėržas* 'breza', let. *bērzs* 'isto' in stpr. *berse* (Furlan, SR 56/2, 2008, 9);

< **pide.** dial. ftn **b^hérg'H₁eH₂* in **b^hérg'H₁o-s*, oboje 'Betula'; sorodno je tudi sti. *bhūrjā-* m 'vrsta breze', stvn. *birka* 'breza' (9. st.), *birihha* 'isto' (11. st.); s sekundarnim drugim *-i-* iz pgerm **berkjō*, srvn. *birke*, *birche*, nvn. *Birke*, stagl. *birce*, agl. *birch* in verjetno tudi lat. *fraxinus* m 'jêsen' (< **b^hrH₁g'-s-e/ino-s*) s prenosom na označevanje jesena, ker v južni Evropi (bela) breza ni avtohtona (Walde-Hofmann³: I, 544; de Vaan 2008: 240s.).

© Ker se dendronim, ki brezo poimenuje po značilni (bleščeče) beli barvi lubja, upravičeno povezuje s sti. *bhrājate* 'blesteti, sijati', aor *ábhrāt* 'je zasijal', *bhrāj-* f 'blesk', *bhrājā-* adj 'žareč, svetlikajoč se', mav. *brāzaiti* 'sijati', *brāz-* 'blesk' s pide. aor korenem **b^hreH₁g'*- 'zasijati, zablesteti' (LIV²: 92), je razmerje med ničtostopenjskimi tvorbami tipa sti. *bhūrjā-* in polnostopenjskimi tipa psl. **běrza* mogoče razložiti z aplikacijo lebdečega prevoja (n. Schwebeablaut) kot posledico besedotvornega vzorca; dendronimsko izhodišče je verjetno izsamostalniški adj **b^hrH₁g'-ó-* 'bleščeč, sijoč = bel' iz korenkega subst **b^hréH₁g'*- = sti. *bhrāj-* 'blesk' (tipa sti. *usr-á-* 'jutranji, rdečkast' ← *ušar-* f 'jutranja zarja'), ki ga potrjuje alb. *bardhë* 'bel'

in se ničto substantiviziran ohranja v sti. *bhūrjā-*, drugod pa je bil korenski vokalizem podaljšan v adj **b^herH₁g'-ó-* (tipa **g'enH₁-tó-* iz **g'ŋH₁-tó-* 'rojen') in z akc umikom tako kot adj **g'enH₁-tó-* → **g'énH₁-to-* = pgerm. **kinPa-* = stvn. *kind*, nvn. *Kind* substantiviziran v **b^hérH₁g'-o-s* m 'breza' = psl. **bǣrzь* m 'isto' = lit. *béržas* = let. *bęrzьs* = str. *berse* oziroma v **b^hérH₁g'-eH₂* f 'breza' = psl. **bǣrza* 'isto' = let. *bęrza* = stnord. *bjork* = stagl. *berc*; zaradi akc drugačnega psl. dial. **berzá* f 'Betula' (blg.) je treba predpostaviti, da je bila adjektivna predloga tudi ničto substantivizirana (podrobno Furlan o.c., 9–13; podobno že J. Schindler pri Mayrhofer: II, 270). Izvajanje dendronimov iz korenskega subst amfikinetičnega tipa **b^hérH₁g'-s/b^hŋH₁g'-és* (Darms 1978: 428s. s starejšo literaturo; ERHJ: I, 83) v okviru konsenzualno sprejete povezave s pide. korenem **b^hreH₁g'-* 'zasijati, zablesteti' (Berneker: 52; Bezljaj ESSJ: I, 43; Skok: I, 207; Mayrhofer l.c.; Derksen 2008: 38) lebdečega prevoja ne pojasnjuje.

Iz psl. ftn **bǣrza/berzá* f 'Betula' oz. **bǣrzь* m 'isto' je bil po vzorcu tipa psl. **gǫlǫbь* m 'columba' → adj **gǫlǫbь* 'tak, ki je barve goloba' v r. *golubój* 'nebesno moder', ukr. *holubýj* 'moder' (Miklošič 1875: 51) tvorjen adj **bǣrzь* 'barve breze = z belimi lisami (kot breza)' (Furlan, Miklosichiana 2013: 252s.) in ne obratno, kot se domneva v SP: 1, 212; ESSJa: I, 207s., 203, saj bi psl. refleks pide. adj **b^herH₁g'-ó-* spadal v ap C in ne A, kot kaže gradivo (► breza²).

ⓈBD

Pide. adj **b^hreH₁g'-ó-* (= sti. *bhrājā-* adj 'žareč, svetlikajoč se'):

→ psl. denom **brézěti* 'svetlikati se, žareti' (?) > sln. *brezeti* 'daniti se';

pide. dial. ftn **b^hérH₁g'-o-s/-eH₂* 'Betula' (= lit. *béržas* = let. *bęrzьs* = str. *berse*/let. *bęrza* = stnord. *bjork*; prim. še sti. *bhūrjā-* m 'vrsta breze'):

= psl. ftn **bǣrzь/bǣrza* 'Betula'

> sln. *breza*¹ 'Betula';

> sln. *brez*² 'Betula';

→ (?) **bǣrzьn'a*

> sln. *briznja* 'Betula';

→ denom adj **bǣrzь* 'barve breze = z belimi lisami (kot breza)':

**bǣrzaja kǫrva*

> sln. *breza*² 'lisasta krava';

→ denom subst **bǣrzьcb*

> sln. *brezec* 'progast vol';

→ denom adj **bǣrzьnь* 'Betulae'

> sln. *brezni petelin* 'ruševce';

→ subst **bǣrzьnь*

> sln. *brezen* 'marec';

→ subst **bǣrzьnica*

> sln. *breznica* 'vrsta hruške ...';

→ adj **bǣrzastь* 'tak kot breza = belolisast'

> sln. *brezast*¹ 'lisast';

→ sln. *brezast*² 'umazan'.

⇒ *brezeti* ⇒ *brez*² ⇒ *breza*² ⇒ *brezec* ⇒ *brezni petelin* ⇒ *brezen*¹ ⇒ *breznica* ⇒ *brezast*¹

⇒ *brezast*² ⇒ *briznja*

brezast¹

ESSJ 0

brézast adj, f -a 'lisast, marogast' (SSKJ), *brézast* 'lisast, marogast (o govedu in kozah)' (Pleteršnik); v narečjih: tolm. *br̥ri:əzast* 'z belimi lisami' (Čujec Stres 2010).

⊕ 16. st.: *bresafte*, *pirhafte inu pišfane* (Dalmatin 1584); 18. st.: *bresaft* 'gestreift, striatus' (Pohlin), *bresaft* 'buntfleckig, buntscheckicht, lezhen, lezhafst, pikafst, šharovit', 'scheckicht, pikafst, vprishan, shekafst', 'gestreift' (Gutsman).

Isln. **brézast* adj *'tak, ki je kot breza, z belimi lisami, marogast, progast'.

⊕ Ker je za brezo značilno belolisasto lubje, je bil adj na -ast izpeljan neposredno iz sln. ftn *bréza* f 'Betula'.

► **breza¹**

brezast²

ESSJ 0

brézast adj, f -a 'po obrazu umazan' (tolm. (Temljine) – Kenda 1926). V isto pomensko polje spada tudi tolm. *brézec* m, g -zca 'po obrazu umazan človek' (Temljine – Kenda l.c.).

⊕ Verjetno po internem sln. dial. pomenskem razvoju 'lisast, marogast' → 'umazan' nastalo iz sln. homon *brézast* adj 'lisast, marogast (o govedu in kozah)' (► *brezast¹*), izpeljanke iz sln. ftn *bréza* f 'Betula'.

► **brezast¹**

brezdeti → **brezeti**ESSJ s.v. *brêšk***brezec**

ESSJ 0

brêzec m, g -zca 'progast vol' (Lašče – Pleteršnik), 'progast pisan konj' (Pleteršnik); v narečjih: *brêzec* m, g -zca 'po obrazu umazan človek' (tolm. (Temljine) – Kenda 1926).

⊙ Verjetno ničto onimizirano v cgn *Brezec* kot bivšem vzdevku za umazanega človeka, čeprav zaradi sln. sufiksa -ec < *-bcb za tvorbo prebivalskih imen ne gre povsem izključiti možnosti, da je cgn tvorjenka iz sln. tpn *Bréza*.

Isln. dial. **brêzæc* m 'kdor je progast' → 'kdor je umazan'.

⊕ Gradivo kaže na sln. dial. pomenski razvoj 'lisast, progast' → 'umazan' izpeljanke **brêzæc* *'tak kot breza' iz sln. ftn *bréza* f 'Betula'.

► **breza¹**

brezen²ESSJ s.v. *bréziti se*

brezen m, g -zna 'parjenje mačk' (Pleteršnik po Cafu), *brezen* 'Brunft' (Cigale 1860); v narečjih: rovt. polj. *brézn* 'pojatev živine' (Škrlep 1999).

Ⓣ Denom *bréznati se bréznam se* impf 'kazati nagnjenje za parjenje, goniti se (navadno o mačkah)' (SSKJ), *bréznati se -am se* impf 'goniti se (o mačkah)' (Pleteršnik po Cigaletu 1860 s.v. *brunften*, Cafu, Miklošiču in z oznako, da je glagol znan na Krasu), tudi 'klatiti se' (Pleteršnik po Cafu),

črnovr. *brīāznat se* ‘pariti se (o mačkah)’ (Tominec 1964), cerklj. *brīznat se* ‘goniti se’, npr. *Náša muca se furt na fúrt brízna* (Razpet 2006) ‘Naša mačka se neprestano goni’, *b’ri:znat se* ‘pojati se (spomladi o mačkah)’, tudi ‘potikati se’ (Kenda-Jež Diss. 2002: *22), bovš. *bārná:te -à:m* ‘preganjati se, divjati, loviti se’ (Ivančič Kutin 2007); deverb nomen actionis *brīznajne* ‘mačje gonjenje, parjenje’, npr. *Patle se j pa unielu uakúl bajte anu strašnu cuilejne, pihajne mpa brīznajne* (cerklj. – Razpet 2006) ‘Potem pa se je okoli hiše začelo strašno cviljenje, pihanje in breznanje’, polj. *brēznajne* ‘mačje parjenje; nemoralno spolno občevanje ali mladostno razgrajanje’ (Škrlep 1999).

Isln. dial. **b’re:zən* m ‘parjenje mačk’ (zahodno).

☉ Ker le na zahodnem sln. območju potrjena besedna družina nima pomen-skih ustreznih v drugih slov. jezikih in ker ob pozno izpričanem glagolu *brē-ziti se -im se* impf ‘goniti se (o mačkah)’ (Pleteršnik po Cigaletu 1860 s.v. *brunften* (von Katzen): *breziti se* in Janežiču 1893: *breziti se -im se* ‘Brunften (v. Katzen)’)) obstaja tudi glagol *brestiti se -im se* = briš. *bri’astat se* ‘pariti se (o živalih)’ (Erzetič 2007), prim. *mačke se brestijo* ‘mačke se gonijo’ (bkr. – Pleteršnik), kar je fonetična varianta k *mrestiti se -im se* ‘pariti se (o gadih, divjih petelinih, jelenih)’ (Pleteršnik), je možno, da se je na podlagi sln. korenske homonimije med ftn *brést* m ‘Ulmus’ in glagola *brestiti se* ‘pariti se (o živalih)’ ustvarila ljudskoetimološka povezava, ki je povzročila, da se je podobno razmerje realiziralo tudi pri ftn *bréza* f ‘Betula’ in nastal je neologistični denom *bréziti se* ‘goniti se’, novi pomen pa se je prenesel tudi na subst *brézen* m, g -zna ‘marec; april’, ker se v spomladanskih mesecih živali pariyo. Formalno in pomensko izhodišče te sln. po analogiji nastale besedne družine je denom *bréziti se* ‘goniti se’, zato ni povsem prepričljiva domneva Bezlaja ESSJ: I, 43, da naj bi se pomenski premik realiziral šele v subst *brézen* m, g -zna ‘marec; april’ → ‘pojanje mačk’. Ker p. *marcować się* ‘goniti se’ (S. Torkar, ustno), dial. tudi *marczyć się* ‘isto’ (Karłowicz SGP) kot denom iz *marzec* ‘marec’ (in ne tudi ‘gonjenje, pojanje’) kaže, da bi se pomen ‘goniti se’ v sln. *bréznati se* lahko razvil tudi, če bi bil denom iz *brézen* m ‘marec; april’, sta na nastanek te sln. dial. besedne družine lahko vplivala dva dejavnika, tj. denom *bréznati se* ← *brézen* m ‘marec; april’ in razmerje *brést* m ‘Ulmus’ : *brestiti se* ‘pariti se (o živalih)’ → *bréza* f ‘Betula’ : x = *bréziti se* ‘goniti se (o mačkah)’.

► **brestiti se**

brezeti

ESSJ s.v. *brêsk*

brezėti -í impf ‘daniti se’, npr. *solnce za goro brezi* (dol. – Pleteršnik po Miklošiču 1886: 21).

Psln. **brězěti* (?).

◀ **psl.** dial. **brězěti* (?).

⊕ Glagol je s sin *brezděti* -í impf 'daniti se' (dol. – Pleteršnik po Miklošiču l.c.) gotovo soroden s psl. **brězgv* m 'jutranji svit, zora' = str. *brězgv* 'diluculum' in psl. sin **brěskv* m = sln. *brěsk* m 'jutranji svit' ter nadalje s psl. ftn **bērza* f 'Betula' = sln. *bręza* 'isto' (Miklošič l.c.; Berneker: 85; Bezljaj ESSJ: I, 42; Skok: I, 207). Ker se v njih ohranja pide. koren s prvotno strukturo **b^hreH₁g'*- 'zasijati, zablesteti', prim. sti. *bhrājate* 'blesteti, sijati', *bhrāj-* f 'blesk', *bhrājá-* adj 'žareč, svetlikajoč se', mav. *brāzaiti* 'sijati', *brāz-* 'blesk' (Miklošič l.c.; LIV²: 92; Mayrhofer: II, 279s.), ki bi se realiziral kot psl. **brěz-*, je možno, da je sln. *brezěti* arhaični ostanek denom glagola, ki je bil zaradi akcentskih razmer bolj verjetno kot iz korenskega subst, ki se ohranja v sti. in av., tvorjen iz adj predloge, ki jo potrjuje sti. *bhrājá-*; sln. varianta *brezděti* tako kot psl. **brězgati* 'svitati se' (= stp. *brzazgac* 'dilucescere', slš. dial. *brizgac* 'daniti se' – SP: 1, 375), sekundarno **brěskati*, lahko izvira iz obdobja nastajanja fonetičnih variant tipa **b₁rzv* 'hiter' : **b₁rzdv* 'isto' : **b₁rzgv*; **b₂zv* m 'Sambucus' : **b₂zdv* 'isto' : **b₂zgv* (o slednjih Šivic-Dular, Zb Bezljaj 2012: 231ss.) iz prvotnih tipa **b₁rzv* : **b₁rgv* (Miklošič o.c.: 11), ki so zaradi lit. *burzdùs* : *burzgùs* (oboje 'hiter') starejše od praslovanščine. Miklošičeva domneva o dvojnih, satemskih in kentumskih refleksih v slov., se potrjuje tudi v tej besedni družini, saj sln. ohranja tudi kentumsko varianto pide. korena **b^hreH₁g'*- v *brěgniti* *brěgnem* pf 'zasijati', npr. *solnce bregne skozi oblake*, *obrěgniti se obrěgnem se* 'zjasniti se', npr. *nebo se je obregnilo* (oboje Pleteršnik po Trstenjaku), kot je opozoril že Bezljaj v ESSJ PZ 1963: 10 in opustil v ESSJ.

Obstoja č. *březditi se* 'daniti se', ki ga omenja Skok l.c., drugi viri ne potrjujejo, ampak Jungmann navaja le č. *bříziti se -ím se* 'daniti se', kar je verjetno denom od **brězgv* m 'jutranji svit, zora'.

► **bresk** ► **breza**¹

breziti se → **brezen**²

ESSJ *brěziti se*

breznica

ESSJ ∅

brěznica f 'vrsta hruške; vrsta jabolka' (Pleteršnik po Cafu); v narečjih: štaj. zgsav. *b^hrě:z^hnc^ha* f 'okrogla, srednje debela hruška, zrela v začetku julija' s sin *dobrica* (Zadrečka dolina – Weiss 1998), pkm. *b^hre:iz^hnece* f pl 'vrsta sliv' (Gornji Senik – Bajzek Lukač 2009).

Isln. dial. **brěznica* f (< psln. **brěznica* < psl. **bērznica*).

⊕ Nejasno.

Izvajanje iz sln. *brězen* m, g *-zna* 'marec', 'april', kar bi impliciralo, da so sadeži poimenovani po času zorenja, ne pride v poštev, ker jabolka in hruške v teh mesecih ne zorijo. Morda gre za prvotno poimenovanje sadežev z značilnimi svetlimi/belimi lisami, ki so asociirali na brezovo lubje, in je treba

izhajati iz subst **běrz-ъn-ica*, ki je bil prek adj **běrz-ъnъ* tvorjen iz ftn *brěza* f ‘Betula’ < psl. **běrza* ‘isto’.

► **breza**¹

briznja *ESSJ* ∅

brízŋa f ‘breza’, tudi *brízŋâ* ‘isto’ (primor. rez. (Osojane/Oseacco) – SLA).

Psln. dial. ftn **brězn’a* ‘breza’ (zahodno).

< **psl.** dial. **běrzъn’a* ‘breza’.

⊕ Nejasno.

V odnosu do splošno slov. **běrza* ‘breza’ v besedotvornem oziru osamljena in nejasna tvorba. Tvorjenke tipa **golŷa* → **golŷ-ъn’a* (SP: 1, 138) praviloma s svojo besedotvorno podstavo niso sinonimne. Zaradi rez. -î- kot odraza novocirkumfektiranega jata in zaradi -î- ni mogoče predpostaviti, da bi bil leksem fonetično razvit iz psl. **běrzina* v funkciji singulativa, kot je npr. hrv. *brězina* ‘breza’.

V formalnem razmerju med genitivom splošno sln. *děž* m, g *dežjâ* ‘pluvia’ in rez. *děš*, g *dažnjŷ* je rezijanski -n- v stranskih sklonih rezultat zgodnje disimilacije *d : d’* → *d : n’* (Ramovš 1935: 33), ki je pri razlagi nastanka rez. *brízŋa* ni mogoče aplicirati.

► **breza**¹

broč

ESSJ ∅

brðč m, g *brðča* ‘rastlina z rdečim barvilom v koreniki’ (dial. – SSKJ) = ‘Rubia tinctorum’, *brðč* ‘Krapp (rubia tinctorum)’ (Pleteršnik), *broč* ‘Krapp’ (Cigale 1880).

⊕ Denom adj *brðčev*, f -a (SSKJ); denom *brðčiti* *brðčim* impf ‘rdeče barvati’, npr. *bročiti pirhe* ‘rdeče barvati pirhe’ (gor. – SSKJ), *brðčiti -im* ‘rdeče barvati’, npr. *bročiti jajca, s krvjo bročiti* (Pleteršnik), *Sedeval sem tam gori, kadar je jutranja zarja bročila velikanovo teme* (Mencinger, Moja hoja na Triglav, 1897), gor. *brðčat brð:čam* ‘barvati pirhe’ (Kropa – Škofic Diss. 1996: 278 z oznako starinski); deverb *bročivo* ‘Krapproth’ (Pleteršnik; Cigale 1880); *broč:lka* ‘rdeča barva za pirhe’ (Kropa – Škofic Diss. 1996: 278 z oznako starinski).

Psln. **brðč* m ‘Rubia tinctorum’.

- = csl. *broštъ* m ‘purpura’, hrv. *brðč*, g *brðča* ‘Rubia tinctorum’, ‘rdeča barva za barvanje pirhov’ (Vodice), *brðč* m, g *bročâ* ‘Rubia tinctorum, Krapp, Farbenröthe’ (ČDL), leta 1670 *brouch* ‘Rubia’ (Habeldić), srb. *brðč*, *brðča* ‘rastlina z rdečim koreninom, ki se uporablja za barvanje jajc’, tudi *brðčika* ‘Rubia tinctorum’ (Vojvodina – RSGV), mak. *brok* ‘isto’ (TRMJ), blg. *brošt* in po sekundarni dial. pridobitvi zvena *brožd* ter *broč*, dial. refleksa iz prvotnega *brošt* (BER: 1, 81, 80), ukr. *brič*, g *bročâ* ‘Genista tinctoria’ (Grinčenko), *brič* ‘Rubia tinctorum’, *broča* ‘isto’, *brošč* (Makowiecki 1936:

317), p. *brocz* 'rdeča tekočina, rdeč sok', dial. 'Rubia tinctorum', kar je najverjetneje izposojeno iz ukr. (Jokl, Zb Jagić 1908: 485; Borys 2005: 39), stč. *brotec* 'isto', nč. *zbrotiti* 'omadeževati', z. *krvi* 'okrvaviti', *broc* 'Rubia tinctorum', *brot* 'isto', *brotec*, *brotno* (Rystonová 2007: 341), toda stsl. *broštenъ* 'rdeče pobarvan', *obroštenъ* 'isto' kot ptc denom glagola **brotiti* ali **bro'iti*;

< **psl.** **bròt'ь* m (ap B) 'Rubia tinctorum' (in zaradi denom **brotiti* najbolj verjetno tudi **brot'ь* m 'isto').

⇨ lat. *bractea* 'škrlat' in ne iz *brattea* 'isto' (⇨ slov. ***bročb*) s primarnim pomenom 'zlata ploščica' (Jokl l.c.; Walde-Hofmann³: I, 109; Vasmer: I, 220s.; Machek 1968: 68; Skok: I, 215; ÈSSJa: 3, 40s.); pomen 'škrlat' je v besedi posledica vpliva lat. *blatta* 'kaplja krvi, škrlat' (Walde-Hofmann l.c.).

Ker slov. tvorjenk z osnovo **brot-* ni mogoče tako kot jslov. tipa sln. *brošč* (> **brot'ьcb*) razložiti z interno slov. fonetiko, je možno, da je ob lat. *bractea*, *brattea* 'škrlat' obstajala tudi sinonimna varianta **bratta* (prim. lat. *blatta* 'kaplja krvi, škrlat'), ki je bila v psl. izposojena kot **brot'ь*.

Izposoja iz gr. βρότος 'kri' (Berneker: 88), kjer vzglasje βρ- ni primarno grško, je tudi zaradi večinskega izglasja psl. **bròt'ь* manj verjetna.

R. *brusk* 'Rubia tinctorum' s tem psl. latinizmom ni v nobeni povezavi, ampak spada v besedno družino r. *brúska* 'brusnica' (Vasmer l.c.; Anikin: 4, 278s.). Romun. *bro'chiũ*, *bro'ciũ* 'Rubia tinctorum' je bilo izposojeno iz ukr. (Miklošič 1886: 22) ali iz srb. (Tiktin: I, 225).

ⓈBD

Lat. *bractea* 'škrlat' (*brattea* 'isto'):

⇨ psl. **bròt'ь* m 'škrlat' → 'Rubia tinctorum' > sln. *broč*;
jslov. **brot'ьcb* 'Rubia tinctorum' >> sln. *brošč*.

⇒ brošč

brzen²

ESSJ s.v. *břz*

břzen adj, f -*zna* 'ljubek, zelo čeden' (kor. – Pleteršnik po Cafu), npr. *brzno dekle* (Pleteršnik po Cafu), *brzen gospod* (zilj. – Pleteršnik), adv *brzno* (*poje zvon*) (Pleteršnik po Cafu) 'lepo (poje zvon)'; v narečjih: kor. rož. *břzan* adj, f -*zna* 'fleten, prijeten, čeden' (Šašel 1957), pkm. *břzen* adj, f -*zna* 'brhek' poleg 'hiter' (Beltinci – Novak 1996).

Ⓢ 18. st.: *bersen* 'staatlich, priden, fhteifen, sal, berhki, hud' poleg *bresen* 'trefflich, gofpodaſhen, sal, hud, priden' (Gutsman).

Psln. **břzan* adj 'izvrsten, izreden ...' (severno).

< **psl.** dial. **břzъnъ* 'izvrsten, izreden ...' ← 'hiter'.

Ⓢ Bezlaj ESSJ: I, 50 je sklepal na pomenski razvoj v okviru besedne družine *břz* adj 'hiter' < psl. **břzъ* 'isto', sln. dial. *břzen* adj, f -*zna* 'hiter', tudi *brzân*, n *brznô* (< **břzъnъ* (ap C)), ki ga potrjuje tudi zahodno slov. gradivo s p. *bardzo* adv 'zelo, močno, izredno, dobro' < psl. **břzъ*. Pomenski razvoj

se je torej realiziral na podlagi percepcije, da je ljubko, čedno, lepo ... izredno, odlično, izvrstno tako, ki je hitro.

Gutsmanov zapis *bresen* lahko ob njegovem *bersen* predstavlja tiskarsko napako.

► **brzen¹**

bula²

ESSJ 0

búla f 'grič' (nad. (Jeronišče, Livek) – SLA), ter. *búla* 'isto' (Kred – SLA), *búla* 'hribček' (Spinozzi Monai 2009: 107), bovš. *bú:la* 'grič' (Ivančič Kutin 2007), tolm. *búla* 'grič', 'oteklina' (DTZ 1993: 179).

Ⓣ Denom adj tolm. *'bu:last*, f -a 'gričevnat' (Čujec Stres 2010).

Ⓢ V nad. je pogosto sestavina večbesednih v mtpn, prim. *Γó:mpuua bú:la*, *Jú:rcova bú:la*, *Na bú:l*, *Pod Γò:mpouo bù:lo*, *Žuà:nova bú:la* (Šekli 2008: 58, 81, 93, 131), ter. *búla svētā ybrnčēja* 'hribček svetega Jerneja = Bartolomeja, it. *Monte S. Lorenzo*' (Spinozzi Monai l.c.).

Isln. **bu:la* 'manjša vzpetina, hribček' (zahodno).

Ⓤ Po metafori nastalo iz sln. *búla* 'oblasta oteklina', čeprav ni mogoče povsem izključiti, da se geografski termin metaforičnega izvora ni razvil iz pomenske stopnje 'glava', ki jo potrjuje tolm. *'bu:la* f 'glava', npr. *'bu:la mā 'bali* 'glava me boli' (Čujec Stres 2010).

► **bula¹**

buta¹ ESSJ búta

búta f 'tepec' (Pleteršnik po Cafu in Levstiku); v narečjih: štaj. zgsav. *'buta* f 'neumna, nespametna ženska' (Zadrečka dolina – Weiss 1998), prleš. *búta* f 'neumnica' (Rajh 2010) z izostankom labializacije zaradi ekspresivnosti besede (prim. Furlan 2016: 105s.).

Ⓣ Denom adj *búta*st, f -a 'omejen, neumen, nespameten' (SSKJ), cerklj. *'butast* 'čudaški, omejen' (Kenda-Jež Diss. 2002: *26), črnovr. *búta*st 'neumen' (Tominec 1964), štaj. zgsav. *'butast* 'neumen, nespameten' ob 'trd (o kruhu)' (Zadrečka dolina – Weiss 1998), pkm. *'butastę* 'butast' (Gornji Senik – Bajzek Lukač 2009), *búta*sti 'neumen' (Porabje – Mukič 2005), stpkm. *búta*sti 'neumen, zabit' (Novak 2006); denom subst pkm. *búta*š m 'cepec, butec' (Porabje – Mukič 2005). Ⓣ^H 19. st.: *búta*ft 'verstockt, tölpisch' (Murko 1833¹).

Isln. **búta* f 'tepec' ← 'kij, tolkač'.

- Sln. adj *búta*st je enako srb. dial. *búta*st 'neumen' (Vojvodina – RSGV: 1, 158).

Ⓤ Gotovo korensko sorodno s sln. *búta*ti 'suvati, tolči, udarjati'. Ker se ekspresivne oznake tipa *tepec* 'omejen, neumen človek' pogosto razvijejo iz poimenovanj za palice, gorjače ipd., kot ponazarja tudi sln. razmerje *bútec* 'tepec' (SSKJ) : 'kij, tolkač' (Gutsman), je verjetno, da je psl. deverbativ

**būta*, potem ko je v glagolu **būtati* prišlo do pomenskega razvoja v ‘tolči, udarjati, suvati’ iz ‘pihati’, kot nomen instrumenti pridobil pomen *‘tolkač, kij ipd.’. Bezljaj ESSJ: I, 55 je *būta* ‘tepec’ že uvrstil v slov. polisemantično besedno družino **būtati*, enako je ta sln. leksem v ÈSSJa: 3, 101s. uvrščen med pomenske odtenke psl. deverbativa **būta*.

V EWU: 150 se zaradi madž. gradiva, kot je *buta* ‘neumen’, *butus* ‘isto’ poleg ‘tepček’, sln. adj *būtast* izvaja iz madžarščine, kar je zaradi slov. besedne družine **būtati* bolj verjetno prav obratno, da je bilo madž. *buta* izposojeno iz slov. Tudi č. dial. *but’och* ‘nerodnež’ je kljub Machku 1968: 78, ki sklepa o madž. izposojenki v češčini, bolj verjetno slovanskega izvora in tvorjenka tipa **svp’ohv* ‘kdor rad spi, zaspane’ = p. *śpioch* ‘zaspane’ ← **svpati* ‘spati’ (SP: 1, 73) iz glagola **būtati* ‘tolči, udarjati, suvati’.

► **butati**

buta²

ESSJ Ø

buta f ‘bula’ (bkr. – Šašelj 1906).

Psln. **buta* f ‘bula’ (bkr.).

- = hrv. kajk. *būta* f, g *butě* ‘golša, gnojna oteklina pod svinjinim vratom’ (Gola – Večenaj – Lončarić 1997), srb. dial. *būta* ‘bula, izrastek (na telesu človeka, živali ali dreves); drevesna grča’ (Rečnik SANU), toda blg. dial. *būca* ‘oteklina, izrastek’ (citirano po ÈSSJa: 3, 103); < **psl.** dial. **būta* f ‘bula’ (ap A).

⊕ Zaradi p. *buta* ‘nadutost, ošabnost, ponos, predrznost’, stp. *bucic* *się* ‘ošaben biti’, ukr. dial. *butá* f, g -*tý* ‘ponos, oholost, ošabnost, napuh’, *butáty* -*áju* ‘ponosen biti, ošaben biti’, *bútnyj* ‘ošaben, nadut’, ki je do sln.-hrv.-srb. **būta* v primerljivem pomenskem razmerju kot korensko medsebojno sorodno sln. *na-pūh* m ‘ošabnost’ do *puh-ōr* m ‘vodni mehur’ (← psl. **pu-ha-ti* ‘pihati’), je bula/izrastek s subst **būta/būťca* f ‘bula’ označena kot napihljen/otekel predmet in odraža psl. deverbativ **buta* ‘pihanje/otekanje/večanje (→ nadutost)’ glagola **būtati*, a ne iz pomenske stopnje *‘suvati, udarjati, tolči’ (prim. hrv. *būtati* ‘suvati’), kot se domneva v SP: 1, 455 in ÈSSJa: 3, 101s., ampak bolj verjetno iz prvotnejše ‘pihati (→ suvati ...), ki jo še potrjuje korensko soroden glagol **bu-ha-ti* (prim. sln. *zabúhel*, f -*hla* ‘otekel = napihljen’) in **būla*, prim. sln. *būla* ‘oteklina, nabreklina’, hrv. gradišč. *būla* ‘bula’, p. dial. *būla* ‘krogla, bula’.

► **butati**

buta³

ESSJ s.v. *būta*

būta f ‘debeloglavec (o človeku)’ (Pleteršnik po Miklošičevem slovarskem gradivu).

⊕ *būtec* m, g -*tca* ‘debeloglavec’ (Pleteršnik), *butec* ‘Grosskopf, glavač, glaván, debeloglavec’ (Cigale 1860); *būtělj* ‘Grosskopf’ (Janežič 1893) /butəlʲ/.

Isln. **buta* f ‘debeloglavec’ ← slov. adj **butъ* ‘debel’ ali sln. *butoglavac* ‘debeloglavec’.

- Prim. pomensko najbližje r. dial. *butétъ* ‘rediti se, debeliti se’, *butúz* m ‘debelušček’, ukr. *butíty* ‘rediti se, debeliti se’ (Vasmer: I, 253).

⊕ Pomenski odtенок ‘debel’ se je v slov. besedni družini **but-* enako kot v **bot-* (► *botiti* se) verjetno razvil iz predstopnje *‘otekel/napihnjen’ = *‘okrogel’ (Bezljaj ESSJ: I, 55). Sem je treba priključiti sln. *butoglavac* m, g -*vca* ‘paglavec (žabji mladič) = Kaulkopf’ (Povžane – Pleteršnik po Erjavcu, LMS 1879, 130), tj. *‘debeloglava (žaba)’, iz česar je po krnitvi lahko nastalo *butéc* m, g -*tca* ‘paglavec (žabji mladič)’ (Lašče – Erjavec l.c.). Kompoz nakazuje na obstoj psl. adj **butъ* ‘debel’, zaradi česar sta r.-ukr. glagola **butěti* verjetno denominativa, sln. *búta* ‘debeloglavec (o človeku)’ pa je lahko substantivizirani adj tipa psl. **lúda* ← adj **lúdъ* (o tem Furlan, SR 51/posebna številka, 2003, 13ss.) ali pa je nastal po krnitvi kompoz **butoglavac* *‘debeloglavec (o človeku/živali)’ < **buto-golъьць* ← adj **buto-golъь(іь)* ‘tak, ki ima debelo/veliko glavo’.

► **butati**

butec

ESSJ s.v. *búta*

bútec m, g -*tca* ‘neumen, omejen človek’ (SSKJ); v narečjih: rovt. črnovr. *búc* ‘zabit človek’ (Tominec 1964).

⊙ Onimizirano v Bevkovem atpn *Butec*, ki je tudi naslov njegove črtice, v kateri razloži *Sin je bil slabotnega telesa, a debele glave, a kljub debeli glavi počasne pameti, zato so ga klicali za Butca.* (Bevk, *Butec*, 1938/1939; vir: dLib.si). Pomenska obrazložitev atpn nakazuje, da se je zaradi dveh pomenov ‘debel’ in ‘zabit, neumen’ osnove *but-* sém ‘debel’ začel povezovati s sémom ‘zabit, neumen ipd.’.

Isln. **bu:tac* m ‘kij, tolkač’ → ‘neumen, duševno ali duhovno omejen človek’.

⊕ Že v slovenščini verjetno pomensko razvito iz sln. *butec* ‘kij, trkelj’, kar je v 18. st. izpričano pri Gutsmanu: *butez* ‘Schlägel, kiz, kizhiz, terkel, nabijazh, nabijalu, trepaunik, butiza, zhiz’ /*butec*/. K pomenskemu razvoju prim. sln. *tépec* ‘omejen, neumen človek’ in ‘kij, tolkač’ (Pleteršnik; SSKJ). Izhodno **butъць* *‘tolkač’ je deverbativni nomen agentis iz glagola **bútati* ‘suvati, udarjati, tolči’ = sln. *bútati*. K besedotvorju prim. sln. *tépec* k *tépsti* ‘tolči, udarjati’ (SP: 1, 100).

► **butati**

butelj¹

ESSJ s.v. *búta*

bútelj m, g -*na/-tlja* ‘neumen, omejen človek’ (SSKJ); v narečjih: kor. obir. *bú:tel* m, g -*na/-a* ‘Provinzler, Dickschädel’ (Karničar 1990), primor. jnotr. *bútəl* (Dolnje Vreme – Rigler 1963: 35), bovš. *bú:tlę* m, g -*telna/-telne* ‘tepec,

butelj, neumnež' (Ivančič Kutin 2007), rovt. črnovr. *bútľ* m, g -*nq* 'zabit človek' (Tominec 1964), tolm. *'butli* indecl 'neumnež' (Čujec Stres 2010), štaj. zgsav. *'but'ľ* m, g -*na* 'omejen, neumen človek' (Zadrecka dolina – Weiss 1998), panon. pkm. *'butľę* m, g -*ęna* 'buteč' (Gornji Senik – Bajzek Lukač 2009), prleš. *'butľ* m, g -*la* 'neumnež, prismoda' (Rajh 2010).

Ⓣ Strukturalno izpeljanko v cerklj. *'butľc* m, g -*a* 'omejen, neumen človek' (Kenda-Jež Diss. 2002: *26) lahko posredno potrjuje štaj. zgsav. dem *'but'ľčęk* m, g -*čka* (Zadrecka dolina – Weiss 1998).

Ⓢ Cgn *Butelj* (ZSSP) *'neumen, duševno ali duhovno omejen človek, tepec'.

Psln. **butęł'* m 'neumen, duševno ali duhovno omejen človek, tepec' (splošno).

- Prim. r. dial. *bútľja* 'grob, robot, nekultiviran človek, tepec' (arhang., pskov.). < **psl.** dial. nomena agentis **butęł'ę* in **butęł'a* (?).

Ⓢ Anikin: 5, 220 ni poznal slovenske ustreznice in je kot možno razlago za r. *bútľja* navedel metaforični prenos iz r. *bútľja* 'steklenica, večja steklenica', kar ni prepričljivo. Sln.-r. besedi sta gotovo korensko sorodni s sln. sin *búta* f 'tepec' in *bútec* m 'tepec' (Bezljaj ESSJ: I, 55), a je v tej slov. besedni družini težko ugotoviti, ali sta sln. in r. samostalnik izpeljanki tipa *brada* 'barba' → *bradelj* 'kar je v zvezi z brado = obradek' iz *búta* 'tepec' (► *buta*¹) ali pa de-verbativna nomena agentis tipa *trękelj* m, g -*klja* 'tolkač' ← *trękati* 'tolči ipd.' iz glagola **búttati* 'suvati, udarjati, tolči' z enakim pomenskim razvojem kot v sin *bútec* 'tepec' ← 'kij, tolkač'.

Fonetično in pomensko neprepričljivo izvajanje iz nepreglašene oblike srvn. *búttilo* 'birič' (Ludvik, *Linguistica* I, 1955, 67s.; isti, *JiS* IV, 1958/59, 222) je zavrnil že Bezljaj l.c.

► **butati**

butelj² → butolj

ESSJ 0

butira

ESSJ 0

butiera f 'hruška maslenka' (cerklj. – Razpet 2006), *bu'ti:ra* f 'sočna pozna hruška rjave barve' (Kenda-Jež Diss. 2002: *26), toda nad. *butier* m 'vrsta hrušk' (Špehonja 2003 s.v. *pera*), *butieri* m, pl *butieri* 'vrsta okroglih in temnih hrušk' (Rigoni-Salvino 1999 s.v. *pera*).

Isln. **bu'ti:r* m 'hruška maslenka' (zahodno);

verjetno pod vplivom generične oznake *hrúška* 'pirum' feminizirano v **bu'ti:ra*.

- ⇔ it. trž. (*pero*) *butiro* 'maslena hruška = maslenka' (Doria 1987) z adjektiviziranim subst *butirro* 'maslo', srlat. *butirum* 'smetana', lat. *būtýrum* 'maslo' ⇔ gr. βούτ-ρῶπων n 'kravji sir' (Battisti-Alessio: 614).

Ⓢ Hruške z mehkim in sladkim mesom so s temeljnim sémom 'maslo' motivirane tudi v it. *pera burrona* 'hruška maslenka' k *burro* 'maslo' (Battisti-Alessio: 640), frc. *beurré* 'hruška maslenka' k *beurre* 'maslo', n. *Butterbirne*

‘maslenka’ k *Butter* ‘maslo’. Sln. sin *maslĕnka* ‘hruška z mehkim in sladkim mesom’ (SSKJ), *maslenka* ‘Butterbirn’ (Cigale 1860) ← **maslena hruška* je bil poslovenjen iz sln. *pŭtrnica* f ‘maslenka’ (Pleteršnik), *puternica* (Cigale 1860 s.v. *Butterbirn*), *3 plemena žlahtnih puternic* (Kmetijske in rokodelske novice IV, 1846, 202; vir: IMP) ‘3 vrste žlahtnih maslenk’, črnovr. *pŭtrŕncŕca* ‘vrsta hrušk’ (Tominec 1964), kalka po n. *Butterbirne*: sln. *pŭter* m, g -*tra* ‘maslo’ → **putr-na hruška* → *putrn-ica*.

butoglavec → buta³

ESSJ 0

butolj

ESSJ 0

‘bütol m, g -*a* ‘vrsta jabolk’ (prleš. – Rajh 2010), *butolj* ‘Name eines Apfelbaumes’ (Janežič 1851).

Ⓣ *butolĕnka* f ‘neko jabolko’ (mariborska okolica – Erjavec, LMS 1882–1883, 1883, 316).

Ⓜ 19. st.: *bütolj* m ‘Name eines Apfelbaumes’ (Murko 1833¹).

Isln. **‘bu:tol’* m ‘vrsta jabolk’.

ⓔ Nejasno.

Erjavec l.c. je v mariborski okolici zabeležil tudi *bütelj* ‘vrsta jabolk’, kar Pleteršnik predstavlja s pomenom ‘vrsta debelih jabolk’, a sln. dial. **‘bu:tol’* ne more biti fonetično razvito iz tega leksema, možno pa je, da je z njim korensko sorodno in oboje izpeljano iz psl. dial. **bŭta* *‘nekaj napihnjenege, otečenega, okroglega, debelega ipd.’ (prim. sln. dial. *bŭta* ‘bula’ : *bŭta* ‘debeloglavec’). K variantnemu besedotvorju prim. **bŕbŕl’b* : **bŕbol’b* ← **bŕba* ‘mehur, izrastek na telesu/rastlini’ (SP: 1, 109).

► **buta**²

col³

ESSJ *côl* II

côl m, g -*a* ‘klada’ (Pleteršnik po Cafu), *cole za drva žagati* (Pleteršnik po Cafu); *cole imenujejo male lesene krlje, s katerimi po zimi netijo, da vidijo predice presti* (Solčava na Štajerskem – Pleteršnik); v narečjih: kor. podjun. *cwá:w* m ‘z drevesnega debla odžagan kos lesa’ (TSVK).

Ⓣ Denom *côliti -im* impf ‘cole za drva sekati ali žagati’ (Pleteršnik po Cafu); kor. podjun. dem *cô:lej* ‘majhen, z drevesnega debla odžagan kos lesa’, kol *cô:lje* ‘z drevesnega debla odžagani kosi lesa’ (TSVK; Zdovc 1972: 94).

Isln. **‘co:l* m *‘odžagan kos lesa’.

⇔ srvn. *zol* m ‘kos cilindrične oblike, drevesna klada, drevesno deblo; čep, klin, zatič’ (Lexer: III, 1147), bav. n. *Zoll* m, *Zollen* m, f ‘kepa cilindrične oblike; klada’ (Pleteršnik; Striedter-Temps 1963: 104; Bezljaj ESSJ: I, 67).

ⓔ V severni Nemčiji je srvn. *zol* v 15. st. začelo označevati dolžinsko mero približno 2,5 cm (► *cola*²) in izpodrinilo starejši srvn. *dŭme* ‘palec’ in *vinger*

‘prst’, zaradi česar je možno, da je srvn. *zol* prvotno pomenilo *‘krajši odre-zan kos lesa’ (Pfeifer⁵: 1622).

drogva

ESSJ 0

drogva f ‘droga’ (Kartoteka SSKJ; Besedišče 1987).

Isln. *drogva* f ‘droga’; knjižna izposojenka.

⇨ nvn. zastarelega *Drogue* ‘droga’, danes *Droge* ‘isto’.

Beseda *drogva* predstavlja repliko nvn. pisne variante *Drogue*, ki se je do uveljavitve zapisovanja *Droge* uporabljala kot citatna beseda iz frc. *drogue* ‘droga’, tudi *droguerie* (Furlan 2016: 53 z op. 99).

► **droga**

flum¹

ESSJ 0

flym m ‘velika reka’ (istr. šavr. (Boršt) – Giljanović Diss. 2011: 435).

Isln. dial. **flu:m* m ‘reka’ (Istra).

⇨ istr. rom. **flum* m ‘reka’.

⊕ Tako kot na Krku potrjeno *floim* ‘reka’ (Bartoli 1906: II, 346), v Miljah *flun* ‘isto’ (Zudini-Dorsi 1981), furl. *flum*, *flun* (NP), stfrc. *flum*, prov. *flum* (Meyer-Lübke: 3388) in it. *fiume* fonetično razvito iz rom. **flume* ‘vodni tok = reka’ < lat. *flūmen* n, g *-inis* ‘tok = tekoča voda; reka’, kar je nomen actionis iz *fluō -ere* ‘teči (o vodi)’ (Furlan, MR 2016: 157–160; Giljanović l.c.; de Vaan 2008: 228).

flum²

ESSJ 0

flum m ‘mivka’, npr. *Dal na Rik sa načidal za čiu kamjuon fluma* ‘Doli pri Reki so natovorili za kamion mivke’ (cerklj. – Razpet 2006), cerklj. *flum* m, g *-a* ‘mivka’, tudi *flun* ‘isto’ (Kenda-Jež Diss. 2002: *74).

⊕ Denom adj v cerklj. *flumast*, f *-a* ‘mivkast, peščen’, npr. *flumasta 'zemle* (Kenda-Jež l.c.).

⊙ Sem mtpn *Flum* ‘parcela v naselju Batuje v o. Ajdovščina’, ‘parcela v naseljih Dolnji Zemon, Šembije, Mala Bukovica, Velika Bukovica, Tominje, Vrbovo v o. Ilirska Bistrica’, ‘parcela v naselju Šembije v o. Ilirska Bistrica’ (LiAK), mtpn *Flumlje* kol ‘parcela v naselju Vrbica v o. Ilirska Bistrica’ (LiAK), mtpn *Flumje* kol ‘parcela v naselju Koseze v o. Ilirska Bistrica’ (LiAK), *F'lume* ‘močvirje v gozdu’ (Čadrg – Ivančič Kutin, *Traditiones* 35/1, 2006, 148).

Isln. dial. **flum* m ‘mivka = droben pesek = prod’ (zahodno).

⇨ rom. **flume* m ‘vodni tok; naplavina’, nato v sln. ‘mivka’.

⊕ Gotovo izposojenka iz istega rom. leksema kot sln. istr. šavr. *flym* m ‘velika reka’ (► *flum¹*). Ker areal izposojenke obsega tako cerkljansko kot notranjsko narečje (Ilirska Bistrica, Ajdovščina) in ker refleksi rom. **flume* ‘vodni tok, reka’ < lat. *flūmen* n, g *-inis* ‘tok = tekoča voda, reka’ pomena

‘mivka = droben pesek’ ne potrjujejo, čeprav se iz prvotnega pomena ‘vodni tok’ lahko realizira, kot ponazarja psl. **prôdъ* m ‘vodni tok; kar vodni tok naplavi na obrežje = naplavina = kamenje ipd.’, prim. sln. *prôd* m ‘kamenje, ki ga je nanesa, zaoblila voda’ (SSKJ), toda ukr. *prîd* ‘hitri vodni tok’, č. *proud* ‘tok, curek’, je verjetno, da se je izposoja iz rom. predloge **flume* realizirala še v generični pomenski stopnji ‘vodni tok’ in da je rom. izposojenka šele v sln. pridobila pomen ‘mivka’. K temu napeljuje tudi tol. *flûm* m ‘naplavljenno blato’ (Most na Soči – Kenda 1926), ki lahko predstavlja vmesno pomensko stopnjo od ‘vodni tok’ do ‘mivka = droben pesek’, tj. ‘naplavina’. Posebno pomensko specializacijo, morda iz pomenske stopnje ‘naplavina’, izpričuje samo v Parjah na Notranjskem zabeleženo *flÿm* ‘žabji mrest’ (SLA) < sln. **flu:m*, kjer je do take leksikalizacije lahko prišlo, ker žabji mrest kot otoček plava na vodni gladini, dokler ga vodni tok ne naplavi na obrežje. O tem Furlan, MR 2016: 160–169.

hardigata → ardigata

ESSJ 0

hardun

ESSJ 0

hãrdûn interj za izražanje podkrepitve trditve, npr. *hardun, kako ste pridni* (pog. – SSKJ).

⊕ Interjekcija v vlogi blažje kletvice je nastala po križanju med sinonimnima kletvicama *hardigata* in *mëjdûn/mëjdûn*, ki izražata podkrepitev trditve (SSKJ): *hardigata* × *mejdun* → *hardun* (Furlan, JZ 24/1, 2018, 133).

► **prmejdun** ► **hardigata**

harduš

ESSJ 0

'xa:r'duš interj za izražanje podkrepitve trditve (štaj. zgsav. (Zadrečka dolina) – Weiss 1998).

⊕ Kletvica je posledica križanja med kletvicama *hardigata* in *prmejdûš/prmejdûš*, ki izraža močno podkrepitev trditve (SSKJ): *hardigata* × *prmejdûš* → *harduš* (Furlan, JZ 24/1, 2018, 133).

► **prmejdûš** ► **hardigata**

hlapec²

ESSJ s.v. *hlâpec*

hlâpec m, g -*pca* ‘sezuvač, zajec’, npr. *s hlapcem si je sezul škornje* ‘z zajcem/s sezuvačem si je sezul škornje’; beseda označuje tudi druga različna orodja, ki služijo kot opora, podstava, pomoč pri kakem opravilu, npr. *gospodinja je naslonila burkle na hlapca in porinila lonec v peč* ‘... na podstavek ...’; *stal je na hlapcu in jemal snope iz kozolca* ‘... na zdevalnem stolu = pripravi, na kateri stoji človek, ki snope žita v kozolec zлага ...’ (SSKJ; Pleteršnik); v narečjih: bovš. *hlâ:pc* ‘lestvi podobna pregrada v jaslih’ (Ivančič Kutin 2007), črnovr. *χlâpc* ‘priprava za sezuvanje čevljev;

priprava pri kozolcu za podajanje snopja; priprava, na katero se naslonijo burkle ali lopar, ko se podaja v peč', 'nategač, z njim se pritrdijo doge na stavniki', 'železna priprava namesto zglavnika v peči' (Tominec 1964), štaj. zgsav. *x'lâpəc*, g *-pca* 'zdevalni stol; sezuvač' (Zadrečka dolina – Weiss 1998), pkm. *lâpəc* 'sezuvač' (Beltinci – Novak 1996).

Isln. **hlâpəc* m 'orodje za ...' (splošno).

⇨^K nvn. *Knecht*, ki označuje različna orodja za nošnjo, oporo ipd.

Prim. tudi hrv. *hlâpac* 'orodje za obdelovanje lesa' (Rijeka – ARj), kajk. *hlapec* 'vrsta naprave v kuhinji' (Belostenec), *hlâpac*, g *-pca* 'priprava za obračanje ražnja' (Jurančič 1986), *lâpac*, g *-pca* 'sezuvač' (Žumberak – Skok, JA 33, 1912, 364), *hlâpəc*, g *-pca* 'isto' (Lipljin 2002), čak. *hlapęc*, Npl *hlapci* 'žebelj, ki povezuje jarem s plugom' (Orlec na Cresu – Houtzagers 1985), *hlâpoc*, g *-pca* 'leseni zatič' (Turčič 2002), r. *holóp* 'sezuvač' (Dalъ), p. *chłopiec* 'sezuvač; podstavek, ki se rabi pri izdelavi sira', pomor. *xłopc* 'sezuvač' (Lorentz).

⊕ V slovenščini tako kot v posameznih drugih slov. jezikih so to kalki po nvn. *Knecht*, ki poleg 'hlapec, servus' označuje tudi različna orodja, ki človeku služijo kot opora, podstava, pomoč pri kakem opravilu (Grimm: 11, 1396). Iz tega simpleksa je bilo izposojeno hrv. kajk. *knêht* 'sezuvač' (Lipljin 2002). Zaradi polisemantičnega nvn. *Knecht* 'orodje/naprava za ...' so bila za potrebe po razlikovanju, katero orodje *Knecht* označuje, tvorjena kompoz *Stiefelknecht* 'sezuvač' (← *Stiefel* '(visoki) škorenj' + *Knecht* 'hlapec'), tirol. n. *pfänneknecht* 'breznožni podstavek za ponev' (Schöpf: 328) itd.

► **hlapec**¹

ibovina

ESSJ 0

ibovina f 'cvetnonedeljska butara' (pkm. (Beltinci, Hotiza) – SLA), pkm. *ibavna* 'isto' (Turnišče – SLA).

Isln. **ibovina* 'velikonočna butara, presnec' (pkm.).

⊕ Ker je leksem v Beltincih homonimen z *ibovina* 'iva (vrbje)' (Novak 1996) < sln. dial. kol **ib-ov-ina*, je najbolj verjetno, da se je pomen 'cvetnonedeljska butara' prenesel iz prvotnega kolektivnega 'vrbovo šibje = ivovo šibje', ker so na tem območju za izdelovanje cvetnonedeljske butare morali uporabljati predvsem šibje vrbe iva = *Salix caprea*.

Na SZ sln. območju se ftn *iva* f 'Salix caprea' in njegove tvorjenke sporadično pojavljajo v fonetični realizaciji *iba* f 'Salix caprea', npr. slngoriš. *iba* f 'Salix caprea' (ob Ščavnici – Pleteršnik), prleš. *i:ba* 'iva' (Rajh 2010), adj *ibov* 'bachweiden' (Cigale 1860), prleš. *ibovec* 'vrsta vrbe' (Središče ob Dravi – SLA), *ibovec* m, g *-vca* 'neka iva, ki je večja od navadne' (Pleteršnik po Cafu). Na to fonetično dejstvo je posredno opozoril že Bezljaj ESSJ: I, 214 s.v. *iva*, neposredno pa Furlan, JZ 18/1, 2012, 59ss.

► **iva**

later

ESSJ 0

lâtər m, g *-tra* ‘mož, soprog’, pl *lâtri/lõttri* (kor. (Lovrenc na Pohorju) – SLA 1.1: 276; SLA), kor. *lâter* ‘isto’ (Ribnica na Pohorju, Lobnica – SLA 1.1 l.c.), *lâtər* ‘mož’ (kor. (Sveti Primož na Pohorju, Vuzenica, Zgornja Kapla) – SLA 1.1 l.c.).

Isln. **la:tər* m, g **la:tra* ‘mož’, deloma verjetno tudi **lo:tər* ‘isto’, prim. pluralno obliko v Lovrencu na Pohorju.

⊕ Nejasno.

Ajevski korenski vokal v govorih, kjer je oblika **la:tər* izpričana, ni mogel nastati iz ojevskega, prav tako tudi ne ojevski v pl *lõttri* iz ajevskega.

Pleteršnik po Cafu za območje Pohorja navaja, da se subst *lōter* m, g *-tra* ‘nemoralen, slab človek’ kot izposojenka iz srvn. *loter* ‘pridanič, navihanec; burkež’ (Striedter-Temps 1963: 172) uporablja v pomenu ‘možak, dedec’ in tudi kot zaničljiva oznaka za soproga, a internoslovenski pomenski razvoj ‘baraba, ničvrednež’ → ‘soprog’ ni verjeten zaradi tirol. n. *lotter*, ki se uporablja tudi kot nevtralna oznaka za moško osebo nasploh, v južnem Poinju pa označuje ljubčka (Schöpf: 399).

► **loter**

letkaESSJ *lêtkā*

lêtkā f ‘vreteno pri kolovratu’ (Pleteršnik), *letka* ‘Spulradspindel’ (Cigale 1880: 111, 155, z navedbo, da gre za terminološko izposojenko iz hrv.).

Isln. *lêtkā* f ‘vreteno pri kolovratu’; knjižna izposojenka.

⇐ hrv., srb. *lêtkā* ‘železna palica na vretenu, na katero se natakne cev, ko se navija preja’ (Karadžić; Rečnik SANU), čemur pomensko ustreza mak. *letka* ‘isto’ in blg. dial. *lêtkā* ‘vreteno pri kolovratu’ (Bezljaj ESSJ: II, 137); iz jslov. jezikov (srb. ali blg.) je bilo izposojeno romun. *letcă* f ‘Spuleisen’ (Bernard, RÉS 27, 1951, 34; Tiktin);

< **jslov.** tkalski termin **lêtkā*; temu formalno ustreza hrv. *lêtkā* ‘kdor hitro in lahko hodi’ (ARj), blg. *lêtkā* ‘ptica’ (Rečnik BAN), *letkà* ‘deska, letva’ (BER: III, 374), r. dial. *lêtkā* ‘letanje’, ‘kar teče’, ‘žrelo pri panju’, ‘žleb, po katerem pada moka iz žrmelj’, ukr. dial. *ľotka* ‘žrelo pri panju’, br. dial. *lêtkā* ‘žrelo pri panju’, ‘večja šibra’, ‘deščica pri žrelu v panju’, stč. *lêtkā* ‘ptica; katera koli leteča žival’, č. *letka* ‘močno pero v perutnici’, slš. *letka* ‘močnejše pero v peruti ali repu ptic’, p. *lotka* ‘perutnično pero’ (Bezljaj l.c.; ÈSSJa: 14, 151ss.); < **psl.** **lêt-ьka* f je deverbativ iz **letěti* ‘volare/currere’ (Bernard l.c.; Bezljaj l.c.; ÈSSJa l.c.) s prvotno slovnično funkcijo nomena agentis (prim. blg. *lêtkā* ‘ptica’) in nomena actionis (prim. r. dial. *lêtkā* ‘letanje’). Iz slednje funkcije so se razvila nomina loci (prim. r. dial. ‘žrelo pri panju’, ‘žleb ...’), prek nomina instrumenti s pomenom ‘krilo’, pa tudi ‘pero ...’.

⊕ Osrednji sém jslov. tkalskega termina ‘palica/palčka’ je mogoče primerjati s sémom ‘deščica’ v br. dial., zaradi česar je možno, da je do pomenskega

razvoja 'žrelo pri panju' → 'palica/deska pri panju' → 'palica' po metonimiji prišlo v čebelarški terminologiji gozdnega čebelarstva, ker je bilo žrelo pri naravnem panju znak, kje mora čebelar vanj zarezati, da bi iz njega pobral med, kasneje pa je zarezo prekril s palicami/deskami. Ker podobno pomensko razmerje odraža jslov. **lětŭa* 'letev' v odnosu do r. dial. *lětva* f 'odprtina v čebeljem panju' ← psl. nomen actionis **letŭó* n 'letenje' itd. (Furlan, *Studia Borysiana* 2014: 154ss.), je kljub Bernardu l.c. in ESSJa l.c. imel verjetno prav Skok: II, 291, ki je sklepal o korenski sorodnosti med jslov. **lětŭa* 'letev' (► letev) in hrv. *lětka* 'železna palica na vretenu' ter sorodnim.

► **leteti**

loter

ESSJ s.v. *lóter*

lóter m, g -*tra* 'nemoralen, slab človek', na Pohorju zaničljiva oznaka za fanta (Pleteršnik), stpkm. *loter*, g -*tra* 'prešuštnik, nečistnik' (Novak 2006); v narečjih: kor. rož. *lótr* 'lenuh' (TSVK).

⊕ Fem *lótrica* 'nemoralna ženska'; adj *lótrast* 'nemoralen', *lótrski* 'isto', *lotrĭv*, f -*iva*, *lótrn*; iz slednjega adjektiva subst *lótrnik* 'nemoralnež', fem *lótrnica*, *lotrnĭja* 'nečistost, nemoralnost'; denom *lotrováti -ĭjem* impf 'nečistovati' (Pleteršnik). ⊕^H 16. st.: *lotraft* 'Schalckhafftig, malitiofus' (Megiser 1592); 17. st.: *ena lotriza*, *ali raven shena ali kuharza* 'focaria', *lotrica* 'fornicatrix, kurba', *gmain kurberska lotriza* 'prostibula', *lotrovati* 'fornicari, fe kurbati', *lotrovanĭe* 'fornicatio, lotria, kurbaria, nezhiŭtoŭt' (Kastelec-Vorenc); 18. st.: *lotrĕza* 'Hure, Meretrix' (Pohlin), *lotrouŭka podrepenza* 'Schandhure, neframna kurba, neframniza, merhatinŭska kurba, nemedludna zonta, kuŭla, zifa, ponudiga, zafuta' (Gutsman).

⊕ 16. st.: *loter*, *lotar* 'Böŭwicht, Laur, Lecker, Lotter, Schalck' (Megiser 1592); 17. st.: *loter* 'ribaldo', 'ŭclerato' (Alasia 1607) = 'lopov', 'hudodelec', *en loter*, *kateri eno dĕklico ob divĭftvu perpravi* 'deflator', *lotar* 'fornicator, kurbier', *en loter* 'planus, golĭf, ŭpelavez' (Kastelec-Vorenc); 18. st.: *lótr* 'Hurer, Stuprator' (Pohlin), *loter* 'Hundsŭtt, peŭja luknja, sanikarnik, peŭji tat', *loter* 'Schandbub, ŭŭframen zhlovek, neframnik', *loter* 'Unzichtiger' (Gutsman).

Isln. **lo:tær* m 'nemoralen, slab človek'.

⇐ srvn. *loter/lotter* 'pridanič, navihanec' ob adj 'lahkomiseln', bav. avstr. *Lotter* 'nemaren človek', kor. n. *lotter* 'lopov, baraba, lump', tirol. n. *lotter* 'oseba, ki ne naredi dobrega vtisa' (Striedter-Temps 1963: 172); izhodišče n. besedne družine, ki se v sodobni nvn. ohranja le še v glagolih *lottern* 'lenariti' in *verlottern* 'propadati, postajati zanemarjen', je stvn. *lotar* adj 'prazen, domišljjav, ohol ipd.' (Kluge²³: 526).

Ker je že v slovenščini 16. st. izposojenka *loter* močno besedotvorno produktivna (BSKJ), ni verjetno, da bi bila beseda šele nvn. izposojenka, kot je sklepal Bezljaj ESSJ: II, 152, sledeč Bernekerju: 735. Zaradi v stvn. neizpri-

čane substantivizacije iz stvn. adj *lotar* ni verjetno, da bi bila izposojenka že starovisokonemška, kot je nakazal Miklošič 1867: 34.

Ker se ajevski korenski vokalizem pri tej n. izposojenki tako kot v sln. kor. *lâter* 'mož, soprog' pojavlja tudi v č. *lotr/latr* 'lopov, razbojnik', stč. *lotr/latr* 'lopov, razbojnik' (Newerkla 2004: 596), v madž. pa prevladuje *lator* 'lopov, razbojnik' (EWU: 876), je možno, da se je v sln., č. in madž. nemška izposojenka v korenskem vokalu preoblikovala pod vplivom neke sinonimne besede, morda pod vplivom panonskega latinizma iz lat. *latrō* m 'vojak, najemnik', kasneje 'ropar, razbojnik', a nemški viri izposojenke iz lat. *latrō* ne potrjujejo.

Sledeč Jungmannu: II, 353 Newerkla 2004 l.c. za č. *lotr/latr* 'lopov, razbojnik' sklepa o stari izposojenki iz lat. *latrō*, ki naj bi bila preoblikovana pod vplivom srvn. *loter/lotter* 'pridanič, navihanec'.

ⓈBD

Srvn. *lot(t)er* 'pridanič, navihanec' (← stvn. *lotar* 'prazen, domišljjav, ohol ipd.')

⇒ sln. *loter*;
→ *lotriš* (?);

srvn. *lot(t)er* *'soprog'

⇒ sln. *later* (?);

srvn. *loterbuobe* 'pridanič, navihanec'

⇒^K sln. *lotrič*;

srvn. *loterîe* 'nečistovanje'

⇒ sln. *lotrija*.

⇒ lotriš ⇒ later ⇒ lotrič ⇒ lotrija

lotrič

ESSJ 0

Ⓢ 16. st.: *en hud pueb ali lotrizh* (Trubar 1595: I, 176) 'neučljiv, trmast, nezvest fant'; 17. st.: *en lotrizh, en presherni klaffar, en pregnani loter* 'scurra' (Kastelec-Vorenc).

Ⓢ Prek vzdevka za malovrednega, nemoralnega fanta onimizirano v cgn *Lotrič*.

Isln. **lotrič* m 'malovreden, nemoralen fant'.

⇐^K srvn. *loterbuobe* 'pridanič, navihanec' (Lexer: I, 1963).

Sln. *lotrič* je bolj verjetno kot domača izpeljanka iz srvn. izposojenke *lôter* 'pridanič, navihanec' delni kalk iz srvn. kompoz *loterbuobe*, kjer je bil drugi člen *buobe* 'deček, fant' nadomeščen s sln. sufiksom *-ič* < **-it'ь* v manjšalno-slabšalni funkciji.

► **loter**

lotrija ESSJ s.v. *lôter*

lotrija f 'nečistovanje' (Pleteršnik), stpkm. *lotrija* 'prešuštvo' (Novak 2006).

Ⓢ 16. st.: *lotria* 'Schalckhait, piberia' (Megiser 1592); 17. st.: *lotria, lotrovanié* 'fornicatio, kurbaria, nezhistoft' (Kastelec-Vorenc); 18. st.: *lotria* 'Unzucht' (Gutsman).

Isln. **lot'ri*: f 'nečistovanje';

prestrukturirano v sln. ajevsko deklinacijo kot **lot'ri:ja*.

⇐ srvn. *loterie* f 'nečistovanje' (Striedter-Temps 1963: 172; Lexer: I, 1963) /lotəri/.

Srvn. *loterie* je abstr iz srvn. *loter* 'pridanič, navihanec ipd.'

► **loter**

lotriš *ESSJ* ∅

lotriš m 'nespodobnež' (Pleteršnik po Cafu).

Isln. ?.

⊕ Čeprav leksem gotovo spada v besedno družino sln. *lóter* 'nemoralen, slab človek', ni jasno, ali je domača izpeljanka na *-iš* ali celo *-uš* (če izvira iz območja s sln. *ü/i < u*) iz sln. *lóter* ali pa izposojenka iz nvn. *lotterisch* 'lahkomiseln, razuzdan' (Grimm), ki je bila v sln. substantivizirana. Naglasno mesto v *lotriš* ustreza sln. *kurviš* 'kurbir' (Pleteršnik) in kaže v prid prvi možnosti.

Po podatku iz Pleteršnikovega slovarja naj bi bila beseda tudi kajkavska, a je dostopni kajkavski viri ne potrjujejo.

► **loter**

maslenka¹ → butira

ESSJ ∅

mejdun → mejduš

ESSJ ∅

mejdūš

ESSJ ∅

mějdūš interj za izražanje močne podkrepitve trditve, v enaki funkciji *mějđūš*, npr. *mejdūš, kako je lačen*, in *mōjdūš* ob *mōjđūš*, npr. *mojduš, kako nas je zeblo* (pog. – SSKJ).

Isln. **mejdūš* interj v funkciji kletvice in s pos pron *mój* posodobljena varianta **mojduš*.

⊕ Interjekcija v vlogi kletvice odraža evfemizacijo kletvice *prmejdūš* s posodobljeno varianto *prmojduš*, in sicer s krnitvijo prve sestavine: **pr-mejduš* → *mejdūš*; **pr-moj-duš* → *mojduš*. Izvorna kletvica *prmejdūš* je bila s sestavino tpn *Dúnaj* evfemizirana v **pr-mej-Dunaj* > **pr-mej-dunej* > **pr-mej-duni* > *prmejdun* in skrajšana v *mějdūn*/*mějđūn* ter *mějđūnaj*/*mějđūnaj* (pog. – SSKJ), pkm. *mejdun* (Gornji Lakoš, Lendava – Pšajd 2005: 72). O tem Furlan, JZ 24/1, 2018, 133 op. 6.

► **prmejdūš**

mirodija

ESSJ ∅

mirodija f 'Spezerei' (Janežič 1908 s.v. *miro-dären*) = 'dišava (kot začimba)' je slovarski hapaks legomenon.

Isln. **mirodija* 'dišava (kot začimba)'; knjižna izposojenka.

⇨ hrv. *miròdija* ‘začimba’ poleg ‘koper’, ‘peteršilj’, ‘komarček’, ‘kolonialno blago’ (Furlan 2016: 57), srb. *miròdija* ‘isto’, kar je bilo izposojeno iz ngr. *μυρωδία* ‘(prijeten) vonj’ (Skok: II, 429).

⊕ Ngr. *μυρωδία* ‘(prijeten) vonj’ je nomen abstractum iz adj *μυρώδης* ‘dišeč’, zloženega iz *μύρον* ‘dišeče olje, balzam, mazilo’ in glagola *ὄζω* ‘dišati’. Z besedo *μυρωδία* je bil prijeten vonj poimenovan po vonju olj, mazil ipd.

► **mirodilnica**

mirodilnica

ESSJ 0

mirodilnica f ‘drogerija’, npr. *to mazilo dobiš v lekarni ali v mirodilnici* (zastar. – SSKJ), *miro-dilnica* ‘Spezereihandlung’ (Janežič 1908 s.v. *miro-dären*) = ‘trgovina z dišavami’. Beseda je bila v prvi polovici 20. st. še v rabi v časopisnem in leposlovnem, predvsem zahodnoslovenskem tisku (Furlan 2016: 51–56).

⊕ Nomen agentis *mirodilničar* ‘drogerist (?)’, adj *mirodilniški*, npr. *mirodilniško blago* (oboje Kartoteka SSKJ).

Isln. **miro'di:lnica* f ‘drogerija’.

⊕ Neuveljavljeni neologizem, ki je bil po vzoru nomenov loci na *-ilnica* (tip *točilnica*) najverjetneje v 19. st., da se ne bi uveljavila izposojenka iz n. *Spezerei(handlung)*, umetno tvorjen iz sln. *mirodija* ‘dišava (kot začimba)’, prim. *miro-dija* ‘Spezerei’ (Janežič 1908 s.v. *miro-dären*; Besedišče 1987), kot izposojenke iz hrv., srb. *miròdija* ‘začimba’ poleg ‘koper’, tudi *miròdija* ‘isto’, kar je iz ngr. *μυρωδία* ‘(prijeten) vonj’; novogrška izposojenka je v hrv. oziroma v srb. prek prvotnega pomena ‘(prijeten) vonj’ začela označevati nekatere dišavnice, poleg kopra tudi peteršilj in komarček, začimbe in kolonialno blago nasploh (Furlan 2016: 51ss.; Skok: II, 428s.).

Drogerija kot specializirana trgovina je bila z besedo *mirodilnica* poimenovana po svojem prvotnem prodajnem artiklu, tj. po posušenih dišečih zeliščih = začimbah.

Prav tako se v hrv. ni uveljavil neologizem *mirodarnica* ‘prodajalna začimb’, tudi *mirodijarnica* ‘isto’, kar je bilo tako kot nomen agentis *mirodijar* ‘drogerist’ (Šulek 1874–1875) izpeljano iz hrv. *miròdija* ‘začimba’.

⊙BD

Hrv. *miròdija* ‘začimba’ (⇨ ngr. *μυρωδία* ‘(prijeten) vonj’):

⇨ sln. *mirodija*;

→ sln. *mirodilnica*.

⇒ *mirodija*

ordigata → *ardigata*

ESSJ 0

oslak¹

ESSJ 0

oslak m ‘Werg’ (Cigale 1860) = ‘pazderje = oleseneli deli stebelc lanu ali konoplje, ki se pri trenju ločijo od vlaken’.

⊕ 18. st.: *oslak* ‘Werg, colus Jovis’ (Pohlin), *oflak* ‘Werg, posdierje, posderje, kudelja, kofmata preja, kodela’ (Gutsman); 19. st.: *oflak* ‘Werg’ (Murko 1833¹), toda pri istem avtorju tudi *ofljak* (Murko 1833²) /osljak/, kar je morda napačen prepis Gutsmanove glose *oflak* /oslak/.

Psln. **ob-sulāk* m ‘pazderje’ (< **ob-sulokъ*).

⊕ Ker se poimenovanje nanaša na olesenele dele stebelc lanu ali konoplje, ki so pri trenju ločeni = povlečeni od vlaken, je treba izhajati iz deverbativnega nomena actionis **ob-sv-ukъ* z rezultativnim pomenom *‘povlečena/slečena stvar’ iz tranz glagola **ob-sv-uk-ti/ob-sv-uk-česъ* *‘dol/stran vleči = povleči = sleči’, prim. z enakima prefiksoma hrv. čak. *oslīc se* ‘sleči se’ (Susak – ČDL: III, 540). Iz iste intranz glagolske predloge izvira tudi ftn *oslāk* m ‘Convolvulus’ s sin *slāk* ‘isto’ (► *oslak*²).

► **vleči**

oslak²

ESSJ 0

oslāk m, g -a ‘Convolvulus sepium’ (Pleteršnik po Erjavcu), ‘Convolvulus arvensis’ (Pleteršnik), *oslak* ‘Ackerwinde, slak’ (Cigale 1860); v narečjih: dol. *oslāk* ‘isto’ (Lašče – Erjavec, LMS 1882–1883, 1883, 296).

Psln. **ob-sulāk* m ‘Convolvulus, slak’ (< **ob-sulokъ*).

⊕ Medtem ko ima sorodni sinonim *slāk* < **sv-ukъ* ustreznice v drugih slovanskih jezikih (Furlan v Bezljaj ESSJ: III, 254), je besedotvorna varianta *oslāk* iz **ob-sv-ukъ* v slov. svetu osamljena in brez ustreznice ter kaže, da sta bila refleksa psl. podstavnih intranz glagolov **ob-sv-uk-ti/ob-sv-uk-česъ se* in **sv-uk-ti/sv-uk-česъ se* kljub različnim prefiksom ob tvorbi deverbativov **sv-ukъ* in **ob-sv-ukъ* sinonimna in da sta oba označevala dejanje, ko se nekaj vleče, opleta, oprijema okoli česa, prim. č. *opletnik* ‘Convolvulus’, *oponec* ‘isto’ (Machek 1954: 184).

► **vleči** ► sin *slak*

plazem

ESSJ 0

plazem m ‘šop las ali perja’ poleg *plasem* m, g -sma ‘kosem’ (Janežič 1851), *plasem* ‘Flocke’ (Janežič 1867), *plasēm* ‘Schopf’ (Janežič 1893) /plasəm/, *plazem* ‘Schopf’ (Cigale 1860).

⊕ 18. st.: *plasem* ‘Schopf, kop, zhop’ (Gutsman) /-z-/, 19. st.: *plāsem* ‘Schopf’ (Murko 1833²) /-z-/.

Psln. verjetno **plāzim* m *‘kar je navlečeno’, po redukciji **plāzəm*.

⊕ Izhajati je mogoče iz substantiviziranega ptc prez pas **plāzimъ* glagola **pōlziti se* = sln. *plāziti se -im se* ‘vleči se, lesti, drseti’ v pomenu *‘(količina skupaj) navlečenih (stvari)’. Podoben pomenski razvoj je v tej besedni družini mogoče zaslediti v adv *splāz* ‘skupaj’, *splāzom* ‘isto’ (v 17. st. *s’plafom*

‘catervatim, s’kupom, s’voiško’ – Kastelec-Vorenc), *splâzoma* ‘skupaj’ (v 18. st. s’plasama ‘Truppenweise’ – Gutsman), kjer v predložnih zvezah tipa *sъ plazomъ nastopa sln. samostalnik *plâz* m ‘lavina’ (Snoj v Bezljaj ESSJ: III, 298), tj. *‘plazenje’.

S sln. *plazem* je korensko sorodno v 18. st. samo pri Gutsmanu izpričano **snežni plažmec**: *fneshni plashmez* ‘Schneeflocke, fneshna muha’ (Gutsman) /snežni plažmec/, tj. ‘snežinka’, le da je bil prvotni ptc tu substantiviziran s sufiksom *-bcb, -ž- namesto pričakovanega -z- pa je v besedni družini *plâziti* lahko nastal pod vplivom nomena actionis **plazenje* (prim. hrv. *plazenje* ‘reptatio’ – ARj) k *plâziti*.

V Pleteršnikovem slovarju je Janežičeva beseda *plazem* neustrezno predstavljena z medglasnim -s- kot *plásəm* m, g -sma ‘kosem, Flocke’ in zato v ESSJ: III, 49 ni bila upoštevana.

► **plaziti**

primojdun → prmejdun

ESSJ 0

prmej

ESSJ 0

prmej interj za izražanje podkrepitve trditve, npr. *pravica mora zmagati; za prmej ti obljubim, da bom prišel* (pog. – SSKJ) ‘z gotovostjo obljubim, da bom prišel’. V narečjih nezabeleženo.

Isln. **prmej* interj v funkciji kletvice.

⊕ Interjekcija v vlogi kletvice odraža evfemizacijo kletvice *prmejduš*, in sicer s knritvijo njene zadnje sestavine: **pr-mej-duš* → *prmej* (Furlan, JZ 24/1, 2018, 133 z op. 6).

► **prmejduš**

prmejdun

ESSJ 0

prmejdun interj za izražanje podkrepitve trditve, *prmejdun, kdo si upa kaj takega govoriti!* (Kartoteka SSKJ), v enaki funkciji tudi **primòjdûn**, *primojdûn*, npr. *primojdun, ravno prav si prišel*, in *primòjdûnaj, primojdûnaj*, npr. *primojdunaj, vino ni slabo* (pog. – SSKJ).

Isln. **prmej-dunaj*, s pos pron *mój* posodobljeno *prmoj-dunaj*, oboje interj v funkciji kletvice.

⊕ To je evfemizirana kletvica, ki je iz prvotne *prmejduš* s posodobljeno varianto *prmojduš* nastala z zamenjavo izglasnega subst *dúša* kot enega temeljnih sestavin krščanske terminologije z nevtralnno, nebogokletno sestavino tpn *Dúnaj*. Zamenjavo je spodbudilo enako vzglasje **du-* obeh sestavin: **prmejduš/prmojduš* → **prmej-Dunaj/prmoj-Dunaj* > **prmej-dunej/prmoj-dunej* > *prmej-dun/prmoj-dun* (Furlan, JZ 24/1, 2018, 133 op. 6).

► **prmejduš**

prmejdūš

ESSJ 0

prmejdūš interj za izražanje močne podkrepitve trditve, tudi *prmejdūš*, npr. *ne boš šel z nami, prmejdūš; obljubil je za prmejdūš, da pride* 'obljubil je, da zagotovo pride', v enaki funkciji tudi *primòjdūš* ob *primojdūš* in *primòjdūši* ob *primojdūši* (vse SSKJ); v narečjih: kor. obir. *pər mé:jdù:š* in *pərmò:jduš*, *pərmojdù:š*, *pər mó:j dù:š* (Karničar 1990: 287, 291, 311, 315, 333), primor. briš. *parmiduš* 'zagotovo' /*pərmi'duš*/ ob *parmiviar* 'isto' (Korenjak 2012) /*pərmi-vi'ər*/, dobesedno 'pri moji veri', rovt. tolm. *pər 'mej 'dūš* (Čujec Stres 2014 s.v. *pridušati se*), črnovr. *pər mēj dūš* (Tominec 1964 s.v. *duša*), dol. *pərměj dù:š* (Smole Diss. 1994: 164, 244), v Čabru *pr'm'ojduš* (Malnar 2008).

Ⓣ V kor. obir. besedni zvezi *pərmò:jdù:šu wtrəq* v *O.*: *pərmò:jdù:šu wtrəq, a tē naj wstrəli:m* (Karničar 1990: 291) 'O, prekleti otrok, ali naj te ustrelim' je adj *pərmò:jdù:šu* izvorno ptc na *-al* delokutiva **prmojdūšati* 'kleti' ← **prmojdūš* izgovarjati', prim. enako iz interj *prmejdūš* je *prmejdūšati* v *Z Lahoni smo se začeli po gostilnah na Vrhniki, prmejdūšali smo, oni pa porkamado-nali* (Miško Kranjec – Kartoteka SSKJ).

Ⓜ 18. st.: *per mojej dufhi* 'Bey meiner Seele oder Treue' (Gutsman) z izglasjem *-ei* po adjektivni deklinaciji, prim. DLsg f (*per*) *fvetei* '(pri) sveti' (Gutsman 1777: 21).

Ⓞ Iz *prmojdūš* v Ravni Gori onimizirano *Prmajdūš* 'vzdevek za Kranjca (in Slovenca) v smislu trdosrčnega, trmastega človeka' (Erjavec 2014).

Isln. **pri mēji* (< **mojeji*) *duši* *'pri moji duši' (Ramovš 1952: 93; Furlan, ŠM II: 171 op. 6), po redukciji sklopljeno *prmejdūš*; posodobljeno s pos pron *moj* v **pri moji duši*, po redukciji sklopljeno *prmojdūš* (Furlan, JZ 24/1, 2018, 133 op. 6).

↔^K srvn. prisežni formuli krščanske terminologije *bî der sêle mîn* 'bei meiner Seele = pri moji duši', npr. *ich wil dir râten bî der sêle mîn* 'želim ti svetovati pri moji duši' (Lexer: II, 864), npr. srvn. *bî sêl und triuwe swern* 'pri duši in veri priseči' (Pfeifer⁵: 1268).

Ni verjetno, da bi bila interj domačega izvora in z edinim sln. izhodiščem *pri moji (krščeni) duši*, kot sklepa Snój 2016: 604.

Kalki z drugačno rekcijo **na mojq dušq* se odražajo v hrv. čak. *nã dušu moju* 'bei meiner Seele', npr. *Nã dušu moju, vîdi san ga kal je pasô* (Dračevica na Braču – ČDL) ob srb. *Dòboga i do moje dūšē* 'resnično' (Elezović: I, 162 s.v. *dūša*), ukr. karpat. *na môju dūšu* 'resnično, zares' (Nikolaev – Tolstaja 2001: 80), p. *na mą duszę* 'isto', dial. *Na moj dusiu!* 'zares, pri moji veri' (Karłowicz SGP: I, 396), stč. *bráti čso na svú dušu* 'prisegati pri svoji duši', nč. *na mou duši* 'resnično', kot vzklik tudi 'prisegati, obljubljeni' (Machek 1968: 135), slš. gemer. *Na moj dušu, že som to nepódal* (Orlovský 1982: 74).

Ⓢ Sln. sklop *prmejdūš* kot kalk po srvn. predlogi *bî der sêle mîn* se je po izstopu iz nevtralne krščanske terminologije skupaj s posodobljeno varianto

prmojduš začel uporabljati kot močnejša kletvica in bil prav zato evfemiziran ali z zamenjavo subst *dúša* kot enega temeljnih sestavin krščanske terminologije z nevtralnimi, nebogokletnimi *Dúnaj* (► *prmejdun*) ali *kokôš* (► *prmejkokoš*) ali z izločitvijo zadnje sestavine *dúša* (► *prmej*), prve (► *mejduš*) ali pa prvih dveh (► *duš*). Po križanju s kletvico *ãrdigãta* (► *ardigata*) je nastala *ãrdúš* (► *arduš*), iz evfemizirane variante *prmejdun* pa *ãrdún* (► *ardun*).

ⓈBD

Srvn. *bî der sêle mîn* 'bei meiner Seele = pri moji duši':

⇒ ^K sln. <i>*pri mēji duši</i>	> <i>*prmejduš</i>	sln. <i>prmejduš</i> ;
	→	sln. <i>prmejš</i> ;
→× <i>ardigata</i>		sln. <i>arduš</i> ;
→× <i>hardigata</i>		sln. <i>harduš</i> ;
→EVFEMIZIRANO Z <i>Dunaj</i>		sln. <i>prmejdun</i> ;
→× <i>ardigata</i>		sln. <i>ardun</i> ;
→× <i>hardigata</i>		sln. <i>hardun</i> ;
→EVFEMIZIRANO S KRNITVIJO		sln. <i>mejdun</i> ;
→EVFEMIZIRANO S <i>kokoš</i>		sln. <i>prmejkokoš</i> ;
→PO HAPLOGIJI V DIAL.		sln. <i>prmejkuš</i> ;
→EVFEMIZIRANO S KRNITVIJO		sln. <i>prmej</i> ;
→EVFEMIZIRANO S KRNITVIJO		sln. <i>mejduš</i> ;
→POSODOBLJENO sln. <i>*pri moji duši</i>	> <i>*prmojduš</i>	sln. <i>prmojduš</i> ;
→EVFEMIZIRANO Z <i>Dunaj</i>		sln. <i>prmojdun</i> .

► **duša** ► **moj** ⇒ *prmejš* ⇒ *arduš* ⇒ *harduš* ⇒ *prmejdun* ⇒ *mejdun* ⇒ *prmejkokoš* ⇒ *prmejkuš* ⇒ *prmej* ⇒ *mejduš* ⇒ *prmojduš* ⇒ *prmojdun*

prmejkokoš

ESSJ 0

prmejkokôš interj za izražanje podkrepitve trditve, tudi *prmejkokôš*, npr. *kaj pa morem, prmejkokoš, če je pijan* (pog. šaljivo – SSKJ).

Ⓢ Iz te kletvice je v narečnih sistemih z *ô* > *û* po skrajšanju nastala *prmejkuš*, standardizirano kot *prmejkûš* in *prmejkûš* interj za izražanje podkrepitve trditve, npr. *prmejkuš, sedaj pa grem* (pog. – SSKJ). Ni mogoče izključiti možnosti, da je skrajšanje posledica haplogije iz dial. refleksa **kukûš*: **prmejkukûš* > *prmejkuš*, npr. *Prmejkuš, podkovanih karpov pa le nimate, kakor so bili nekdanji naši!* (SN 28. 12. 1901, XXIV/298, 2; vir: dLib.si), *Prmejkuš, zdaj pa pojdem še jaz med Tomaže, med neverne!* (Kraigher, Mlada ljubezen, 1917; vir: IMP).

Isln. **prmej-kokôš* interj.

Ⓢ To je evfemizirana kletvica, ki je iz prvotne *prmejduš* nastala z zamenjavo izglasnega subst *dúša* kot enega temeljnih sestavin krščanske terminologije z nevtralnimi, nebogokletnimi *kokôš* 'gallina'.

► **prmejduš** ► **kokoš**

prmejkuš → prmejkokoš ESSJ 0

prmojduš → prmejduš ESSJ 0

putrnica → butira ESSJ 0

snežni plažmec → plazem ESSJ 0

šica¹ ESSJ 0

šica f ‘potoček, ki priteče samo ob dežju, hudournik’ (Žužemberk – SLA).

© Hdn *Šica* ‘ime potoka, ki izvira pod vasjo Mala Račna v o. Grosuplje’ (AS 1996), ‘ime potoka pri Jereslavcu v o. Brežice’ (AS 1996), ‘ime potoka z občasno vodo južno od Stavče vasi v o. Novo mesto’ (AS 1996). Ni jasno, ali je dolenski tpn *Šica* ‘ime naselja v o. Grosuplje’, poknjizen kot *Sušica* (SKI), nastal s transnominizacijo iz hdn.

Isln. **sušica* f ‘vodni tok, ki je občasno suh’.

© Po redukciji prek **səšica* nastalo iz *sušica* ‘hudournik’ (Pleteršnik), to pa po univerbizaciji iz besednih zvez tipa **suha voda/reka* k *sūh* ‘siccus’ < psl. **sūhrь* ‘isto’ (Pintar, LZ 33/12, 1913, 661), ki so tako kot kasneje simpleks označevala manjše vodne toke, ki so se občasno posušili.

► **suh**

šica² ESSJ 0

šica f ‘učiteljica’ (slovarsko neevidentirano).

Isln. **tovarišica učiteljica* f.

© V osnovno- in srednješolskem slengu druge polovice 20. stoletja uporabljena beseda, ki je bila skrajšana iz *tršica* ‘učiteljica’, kar je po redukciji nastalo iz *tovarišica* ‘isto’, to pa po elipsi iz tedaj zahtevanega uradnega naslavljanja tega poklica kot *tovarišica učiteljica*.

► **tovariš**

zora² ESSJ 0

zo'ra f ‘mozolj’ (nad. (Marsin/Mersino) – SLA 1.1: 184).

Isln. **zorā* f ‘vnetje’ → ‘mozolj’ (nad.).

© Ker je v slovenščini nad. *zo'ra* ‘mozolj’ hapaks legomenon, je verjetno, da se je v nadiškem mikrosistemu pomen ‘mozolj’ razvil iz prvotnega ‘vnetje’, ki ga potrjuje formalno enako nad. *zorá* (Špehonja 2003; Rigoni-Salvino 1999 s.v. *infezione*). Korenska povezanost s psl. **zorā* f (ap C) ‘aurora’, nakazana v Horvat, SLA 1.2: 192, je sicer verjetna, a v semantičnem pogledu preveč oddaljena in zato nezadostna (Furlan, *Annales* 26/4, 2016, 632). Enak pomenski razvoj je treba predpostaviti tudi pri ter. *zazôra* ‘tvor’ (Breginj – SLA 1.1: 182), prim. nad. *zazôrjen* ‘vnet’ ob *zorá* f ‘vnetje’.

► **zoriti se**

zoriti se

ESSJ 0

(se) *zorit* 'vneti (se)' (nad. – Špehonja 2003), ter. *zoriti se* 'gnojiti se', npr. *se zôr noyá* 'noga se gnoji' < **zòritb*, *sé noyá zorila* 'se je noga gnojila' (Spinozzi Monai 2009: 357) < **zorila*, ter. *zoríti se -ín se* 'gnojiti se (o nogi)' (Merkù GSTN).

⊕ Ptc *zazòrjen* 'vnet' (nad. – Špehonja o.c.).

Psln. dial. **zoríti se zòri(t) se* 'vneti se, gnojiti se' (zahodno (ter., nad.)).

- Prim. mak. *zori* 'peči se na šibkem ognju (o kruhu)', npr. *neka zori lebot ušte malku* 'naj se kruh še malo peče', *se šireše miris na leb što zori* 'širil se je vonj po kruhu, ki se peče'.

< **psl.** dial. **zoríti* 'segrevati, peči' / *zoríti se* 'vneti se' (sln.-mak.).

⊕ Gotovo pomenski odtonek v okviru psl. kavz **zoriti* 'povzročati, da je (dovolj/ustrezno) zrelo = staro' (prim. gr. ptc prez akt γέρων 'star, prileten' ← *'zrel'), pri čemer se je pomen 'peči/vneti se' iz verjetno primarnega 'zoriti = maturare = reif machen' tako kot pri pide. **pek-* 'zoriti, kuhati, peči' (LIV¹: 468), prim. gr. πέσσω 'mehčati, kuhati, peči, zoriti', δρυ-πεπ-ής 'na drevesu zoreč', razvil na podlagi interpretacije, da se stanje zrelosti dosega z uporabo ognja, tj. s segrevanjem. Pomenski razvoj je zaradi sorodnega lit. *žarijā* 'žar(enje), žerjavica, žareč premog' (Smoczyński 2007: 779 brez slov. gradiva) lahko starejši od psl.

Sln. nad. *zorá* f 'vnetje' (Špehonja l.c.; Rigoni-Salvino 1999 s.v. *infezione*) → nad. 'mozolj' (► *zora*²) in ter. *zazôra* 'tvor' < *'vnetje' sta lahko mlada sln. dial. deverbativa.

► **zoriti**

KRAJŠAVE IN SIMBOLI

Krajšave in simboli, ki so bili uporabljeni že v geslih poskusnega zvezka NESSJ in rastočega spletnega slovarja NESSJ, se najdejo v Furlan 2013: 193–200, nove krajšave pa so tele:

atpn = antroponim, osebno lastno ime

DLsg = dativ-lokativ singulara, dajalnik-mestnik ednine

ekspr. = ekspresivno, čustveno

homon = homonim, enakozvočnica

impf/pf = imperfektivno-perfektivni glagol, tj. dvovidski glagol

mav. = mladoavestiški

ngr. = novogrški

pos pron = posesivni pronomen, svojilni zaimek

pskov. = pskovski

ptc prez pas = particip prezenta pasiva, trpni deležnik sedanjika

slngr. = slovenskogoriški

stfrc. = starofrancoski

tirol. n. = tirolskoneški

VIRI IN LITERATURA

Viri in literatura, ki so bili uporabljeni že v geslih poskusnega zvezka NESSJ in rastočega spletnega slovarja NESSJ, se najdejo v Furlan 2013: 175–192, novi pa so tile:

- AS 1996** = *Atlas Slovenije: 218 strani topografskih kart 1:50 000, letalski posnetki Slovenije, 44 mestnih načrtov*, Ljubljana: Založba Mladinska knjiga – Geodetski zavod Slovenije, 1996.
- Benko – Špolad Žuber 2008** = Marija Benko – Božica Špolad Žuber, *Jedi na Kobariškem: kar je bujš, je pa bujš*, Ljubljana: Kmečki glas, 2008.
- Besedišče 1987** = *Besedišče slovenskega jezika I–II: po kartoteki za slovar sodobnega knjižnega jezika zbrane besede, ki niso bile sprejete v Slovar slovenskega knjižnega jezika*, sestavile Milka Bokal – Milena Hajnšek-Holz – Marjeta Humar – Zvonka Praznik, uredili Milena Hajnšek-Holz – Marjeta Humar – Franc Jakopin, Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni center SAZU, 1987.
- Bezlaj ESSJ PZ 1963** = France Bezlaj, *Etimološki slovar slovenskega jezika: poskusni zvezek*, Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 1963.
- Čujec Stres 2014** = Helena Čujec Stres, *Slovar zatolminskega govora 2: P–Ž*, Zatolmin: Stres inženiring, 2014.
- Darms 1978** = Georges Darms, *Schwäher und Schwager, Hahn und Huhn: die Vřddhi-Ableitung im Germanischen*, München: R. Kitzinger, 1978.
- dLib.si** = *Digitalna knjižnica Slovenije* (www.dlib.si).
- ERHJ** = Ranko Matasović – Tijmen Pronk – Dubravka Ivšić – Dunja Brozović Rončević, *Etimološki rječnik hrvatskoga jezika 1: A–Nj*, Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 2016.
- Erjavec 2014** = Zvonimir Erjavec, *Raunagarska rič: rječnik ravnogorsko-sušičko-španovačkoga dijalekta*, Ravna Gora: Udruga Plodovi gorja Gorskog kotara – Općina Ravna Gora, 2014.
- Filipi – Buršić Giudici 2012** = Goran Filipi – Barbara Buršić Giudici, *Istromletački lingvistički atlas (ImLA) = Atlante Linguistico Istroveneto (ALIV) = Istrobeneški lingvistični atlas (IbLA)*, Zagreb: N. Dominović – Pula: Znanstvena udruga Mediteran – Sveučilište Jurja Dobrile, 2012.
- Furlan 2013** = Metka Furlan, *Novi etimološki slovar slovenskega jezika: poskusni zvezek*, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2013.
- Furlan 2016** = Metka Furlan, *Prispevki k slovenski in slovanski etimologiji*, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2016 (Linguistica et philologica 32).
- Gutsmann 1777** = Oswald Gutsmann, *Windijche Sprachlehre*, Klagenfurt: Ignaz Aloys Kleinmayer, 1777.
- IMP** = *Jezirovni viri starejše slovenščine IMP* (<http://nl.ijs.si/imp/>).
- Ivančič Kutin 2007** = Barbara Ivančič Kutin, *Slovar bovškega govora*, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2007.
- JA** = *Archiv für slavische Philologie*, Berlin, 1876–1929.
- Janežič 1867** = Anton Janežič, *Deutsch-slovenisches Taschen-Wörterbuch für Schule und Haus*, Klagenfurt: E. Liegel, 21867.
- Janežič 1908** = Anton Janežič, *Anton Janežič-ev slovensko nemški slovar: četrti, pomnoženi natis, priredil France Hubad*, Celovec: Tiskarna Družbe sv. Mohorja, 1908.
- Kartoteka SSKJ** = Kartoteka Slovarja slovenskega knjižnega jezika, Leksikološka sekcija Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU v Ljubljani, hrani Arhiv Republike Slovenije.
- Korenjak 2012** = Davorin Korenjak, *Baldorja: zapis in slovar zahodnobriškega govora*, Dobrovo v Brdih: samozaložba, 2012.
- Linguistica** = *Linguistica*, Ljubljana, 1955–.
- LZ** = *Ljubljanski zvon: leposloven in znanstven list*, Ljubljana, 1881–1941.
- Makowiecki 1936** = Stefan Makowiecki, *Słownik botaniczny łacińsko-matoruski*, Kraków: Polska Akademia Umiejętności, 1936.
- Merkù GSTN** = Pavle Merkù, *Gradivo za slovar terskega narečja*. – Rokopis, hrani Etimološko-onomastična sekcija Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU v Ljubljani.

- Miklosichiana 2013** = *Miklosichiana bicentennialia: zbornik u čast dvestote godišnjice rođenja Franca Miklošiča*, ur. Jasmina Grković-Mejdžor – Aleksandar Loma, Beograd: Srpska akademija nauka i umetnosti, 2013.
- Miklošič 1875** = Franz Miklosich, *Stammbildungslehre der slavischen Sprachen*, Wien: Wilhelm Braumüller, 1875.
- MR 2016** = *Mari romanzi, mari del contatto: lessico e paretimologia*, ur. Nikola Vuletić – Xosé Afonso Álvarez Pérez – José Enrique Gargallo Gil, Zadar: Sveučilište u Zadru, 2016.
- Newerkla 2004** = Stefan Michael Newerkla, *Sprachkontakte Deutsch – Tschechisch – Slowakisch: Wörterbuch der deutschen Lehnwörter im Tschechischen und Slowakischen: historische Entwicklung, Beleglage, bisherige und neue Deutungen*, Frankfurt am Main idr.: Peter Lang, 2004.
- Nikolaev – Tolstaja 2001** = Sergej L. Nikolaev – Marfa N. Tolstaja, *Slovar' karpatoukrajinskogo torun'skogo govora: s grammatičeskim očerkom i obrazcami tekstov*, Moskva: Rossijskaja akademija nauk, Institut slavjanovedenija, 2001.
- Pšajd 2005** = Jelka Pšajd, *Še zdaj, na te sveti den, moreš preklinjati?: psovke in kletvice iz Pomurja in Porabja*, Murska Sobota: Pokrajinski muzej Murska Sobota, 2005.
- Ramovš 1952** = Fran Ramovš, *Morfologija slovenskega jezika: skripta, prirejena po predavanjih prof. dr. F. Ramovša v l. 1947/48, 48/49*, Ljubljana: DZS založila za Univerzitetno študijsko komisijo, 1952.
- Rečnik BAN** = *Rečnik na bálgarskija ezik 1–*, Sofija: Izdatelstvo na Bálgarskata akademija na naukite, 1977–.
- Reichmayr 2003** = Michael Reichmayr, *Ardigata! Krucinal!: ein slowenisches Schimpfwörterbuch, basierend auf Arbeiten von Josef Matl (1897-1974) zum deutsch-slawischen Sprach- und Kulturkontakt*, Graz: Artikel-VII-Kulturverein für Steiermark – Laafeld: Pavelhaus = Potrna: Pavlova hiša, 2003.
- RÉS** = *Revue des études slaves*, Paris 1921–.
- RHKKJ** = *Rječnik hrvatskoga kajkavskoga književnog jezika 1–*, Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Zavod za jezik IFF, 1984–.
- Rocchi 1990** = Luciano Rocchi, *Latinismi e romanismi antichi nelle lingue slave meridionali*, Udine: Campanotto Editore Udine, 1990.
- Rystonová 2007** = Ida Rystonová, *Průvodce lidovými názvy rostlin i jiných léčivých přírodnin a jejich produktů*, Praha: Academia, 2007.
- Sau 2009** = Silvano Sau, *Dizionario del dialetto Isolano: raccolta di parole e modi di dire della parlata isolana di ieri, di oggi e, forse, di domani*, Isola: Il Mandracchio, 2009.
- Schatz 1955** = Josef Schatz, *Wörterbuch der Tiroler Mundarten I–II*, Innsbruck: Universitätsverlag Wagner, 1955.
- Smoczyński 2007** = Wojciech Smoczyński, *Słownik etymologiczny języka litewskiego*, Wilno: Uniwersytet Wileński, 2007.
- SN** = *Slovenski narod*, Maribor – Ljubljana, 1868–1943.
- Snoj 2016** = Marko Snoj, *Slovenski etimološki slovar*, Ljubljana: Založba ZRC, ³2016.
- Studia Borysiana 2014** = *Studia Borysiana: Etymologica – Diachronica – Slavica: w 75. rocznicę urodzin Profesora Wiesława Borysia*, ur. Mariola Jakubowicz – Beata Raszewska-Żurek, Warszawa: Instytut Slawistyki PAN – Fundacja Slawistyczna, 2014.
- ŠM II** = *Škrabčeva misel 2: zbornik s simpozija '96*, ur. Jože Toporišič, Nova Gorica: Frančiškanski samostan Kostanjevica, 1997.
- Šulek 1874–1875** = Bogoslav Šulek, *Hrvatsko-njemačko-talijanski rječnik znanstvenoga nazivlja 1–2*, Zagreb: Tiskom narodne tiskarne D^{ra}. Ljudevita Gaja, 1874–1875.
- Todorović 2017** = Suzana Todorović, *Narečna raznolikost v okolici Kopra: Dekani, Hrvatini, Škofije*, Koper: Libris, 2017.
- Todorović 2018** = Suzana Todorović, *Raznovrstnost narečnih govorov na Koprskem: Bertoki, Puče, Sveti Anton*, Koper: Libris, 2018.

- Todorović – Koštiál 2014** = Suzana Todorović – Rožana Koštiál, *Narečno besedje piranskega podežlja: Nova vas nad Dragonjo, Padna, Sveti Peter*, Koper: Založba Annales, 2014.
- TRMJ** = *Tolkoven rečnik na makedonskiot jazik 1–*, Skopje: Institut za makedonski jazik »Krstе Misirkov«, 2003–.
- Večenaj – Lončarić 1997** = Ivan Večenaj – Mijo Lončarić, *Srednjopodravsko kajkavština: rječnik govora Gole*, Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 1997.
- WBÖ** = *Wörterbuch der bairischen Mundarten in Österreich 1–*, Wien: Kommissionsverlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 1970–.
- Zb Jagić 1908** = *Zbornik u slavu Vatroslava Jagića*, Berlin: Weidmannsche Buchhandlung, 1908.
- Zdovc 1972** = Paul Zdovc, *Die Mundart des Südöstlichen Jauntales in Kärnten: Lautlehre und Akzent der Mundart der »Poljanci«*, Wien: Kommissionsverlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 1972.
- Zudini – Dorsi 1981** = Diomiro Zudini – Pierpaolo Dorsi, *Dizionario del dialetto mugliano*, Udine: Casamassima Editore, 1981.

SUMMARY

The New Slovenian Etymological Dictionary as a Growing Online Dictionary: 2018 Additions

This article presents seventy new headwords that at the end of 2018 will be added to *Novi etimološki slovar slovenskega jezika* (The New Slovenian Etymological Dictionary) as a growing online dictionary (2017–) available at the web portal *Fran* of the Fran Ramovš Institute of the Slovenian Language (<https://fran.si/207/nessj-novi-etimoloski-slovar-slovenskega-jezika/>). The lexicographic presentation of the etymologically processed vocabulary is based on the design presented in a pilot volume that advocates a non-nested format (Furlan 2013).

Novi etimološki slovar slovenskega jezika or *NESSJ* (The New Slovenian Etymological Dictionary) is an umbrella title for seminal etymological research on Slovenian that has been carried out by the Etymology and Onomastics Section of the Fran Ramovš Institute of the Slovenian Language (ZRC SAZU) since the completion of the first scholarly etymological dictionary—that is, France Bezlaj's *Etimološki slovar slovenskega jezika I–V* (Slovenian Etymological Dictionary, vols. 1–5; Ljubljana: Mladinska knjiga and Založba ZRC, 1976–2007). Extensive systemic processing of the Slovenian zoonymic lexicon is also being carried out under this umbrella title in parallel with the production of headwords for the growing online dictionary. This processing is being carried out by the author of this article.